

N $\frac{M-2}{5510}$

VI. LATVJU
VISPĀRĒJIE
DZIESMU UN MUZIKAS
SVĒTKI

19

26

R Ī G Ā

72-15.275.

M-2
5510

78

VI. LATVJU
VISPĀRĒJIE
DZIESMU UN MUZIKAS
SVĒTKI

Rīgā, 1926.

VI. latvju dziesmu un muzikas svētku Preses un propagandas sekcijas izd.

L-
N-1
A-

Vīla Lāča Latv. PSR
Valsts bibliotēka

72 - 15.275

Iespiests „Latvju Kulturas“ spiestuvē,
Rīgā, Tērbatas ielā 15/17.

Prof. J. Vitols.

VI. Latvju Dziesmu un Muzikas svētkus gaidot.

Gadiem latvju tauta klusēja. Latvju dziesma likās izdzīta no savas sensenās mājvietas, līdzī lielai daļai Latvijas bērniem tā klīda svešumā. Kur agrāk, saulei lecot, gani pakalnītē gaviļēja, tur zeme bija izrobota skriešanās grāvjiem un vilku bedrēm; kur agrāk arājs, aiz arkla staigādams, dziesmu skaņām pamudināja savu bērīti, tur rēgojās dzeloņdrašu meži; latvju meitas vairs nesalasiņās pa spokaini-omuligajiem ziemas pievakariem, lai ratiņiem dūcot notītu arī bagāto dziesmu kamolīti; uzticamās seno dziesmu sargātājas — vecmāmiņas — raudziņās dziestošām acīm sveši likušos pasaulē — gan smagas nopūtas, klusas vaimanas cilāja viņu krūtīs, bet lūpas — klusēja. Jo — lodes dziedāja. Kaut kur, tāļā atmiņā, likās tie brīži, kad latvji saplūda sirmajā Rīgā, teikām apvīta Jelgavā, lai dziesmu svētkos slavētu savu Dievu, sludinātu savas tautas likteņus un cerības, smeltos svaigus spēkus nākamo dienu darbam. Likās reiz bija...

Bet ne bija vien — ir — un' būs.

No pelniem un gruvežiem atdzimst jauna Latvija; un nevien viņa nav aizmirsusi savas senās dziesmas: jaunām dziesmām, jaunām balsīm viņa slavē savu Dievu, sludina savas tautas likteņus un cerības. No jauna sirmā Rīga sauc uz brīvo latvju dziesmu svētkiem — kuŗa latvja sirds gan negavilētu šo saucienu dzirdot?

1 r. Kā svētki tapuši? Slavējams darbs, kas nepauž sava meistara izlietos sviedrus. Un tomēr: tikai izlietie sviedri piešķir darbam patieso mirdzumu. Vai klausītājs, dodoties uz VI. dziesmu svētkiem, satvers to karsto mīlu, to neatlaidīgo pacietību, tās neatsveramās pūles, kas paslēptas svētku priekšdarbos? Satvers, ka tikai visiem, visiem līdzdarinātājiem galīgi vienā gribā apvienojoties, bija iespējams tas, kas panākts? Lauku nomales dziedātājs un valdošais virsvadonis — visi vienādi ziedojuši, lai sakausētos vienā nešķejamā vienībā? Šie svētki savas atsevišķās vēstures cienīgi — tikai ar to iepazīnušies klausītāji satvers, kas slēpts šo isājo dienu programmās.

Būs. Jo kur gadiem valdīja nāve un iznīcība, tur tagad atdzimusi dziesma; kur kailas drupas stāsta par lāstiem un asarām, tur tagad čaklas rokas traucas; kur gadiem tika izcīnīta rupjākā cīņa dēļ dzīvošanas iespējas, tur tagad varenī pieaug dziņa pēc garīgām vērtībām. Un dzīve latvietim nav domājama bez dziesmas... Un ja arī šinīs svētkos vēl nedzied visi latvju dziedātāji, — tie, kuŗu griba šoreiz vēl nevarēja viņu spējām līdzī traukties, turpmāk arī tie netrūks rindās. Tas varenais dziesmu vilnis, kas līdz ar šiem svētkiem sabangojis mūsu tēvzemīti — viņš vairs nav nomierināms. Viņš trauksies vienmēr tālāk, ieraus visus šinī skaistākajā cīņā — cīņā par sentēvu dailes mantojuma glabāšanu un vairošanu; cīņā par mūsu skaisto, brīvo dziesmu.

Lasītāji! Šis grāmatiņas saturu izsmēlis, nesviedi to vienaldzīgi kaktā, kā vairs nevajadzīgu. Ievieto to savā grāmatu plauktā, starp citām grāmatām, kuŗas stāsta par Latvijas pavasari. Arī šī grāmata liecina par lielu darbu, par cēlām stundām un dienām, par dzīvās latvju dziesmas uzvaru pār trulu savtīgumu, postošu skaldīšanu. Vienotā dziesmā lai pazīstam vienotu garu, vienotā garā — vienotu tautu, mūsu nākotnes drošo ķīlu.

Uz redzēšanos Sestajos dziesmu un muzikas svētkos!

V. Penģerots.

Atskats uz bijušiem vispārējiem dziesmu svētkiem.

Pirmo latvju vispārējo dziesmu svētku Rīcības komitejas priekšsēdētājs R. Tomsons, savās īsās „Ziņās“ par šiem svētkiem gluži pareizi aizrāda, ka pirmās tautas dziesmu svētku sēklas kaisītas jau sirmā senātnē un ka viņas rūpīgi kopuši mūsu tēvu-tēvi, jo latvieši dziedājuši i savos brīvības, i verdzības laikos. Daudz maz sistematiski ar dziedāšanu sākts nodarboties no 1843. g., kad Valmieras seminarā Vidzemes skolotāji sāka mēģināties 4-balsīgā dziedāšanā. Sākumā gan mācītas vienīgi garīgas dziesmas, bet drīz vien, sevišķi Valmieras apriņķī, pārgāja arī uz 4-balsīgu laicīgu dziesmu dziedāšanu. Viens no rosiģākiem darbiniekiem dziedāšanas laukā bija Juris Neikens. Viņš sāka pamudināt citus skolotājus rīkot dziesmu svētkus. Pirmos tādus svētkus sarīkoja 1864. g. Dikļos un viņos ņēma dalību ap 70—80 dziedātāju no Dikļu, Maz- un Vec-Salaces, Limbažu, Straupes un Rūjenes draudzēm. Gadu vēlāk, arī pateicoties Neikena pūlēm, tādus pat svētkus sarīkoja Bauņu muižā. Sāka dibināties dziedātāju pulciņi un dziesmu svētki notika arī citās vietās. Pēc tam dziedāšana sāka pānīkt, jo latviešu valodā trūka 4-balsīgu dziesmu. Dažās vietās gan dziedāja vācu dziesmas, pie kam paši dziedātāji tekstu nemaz nesaprata, citur atkal skolotāji vācu meldiņiem bija piedevuši latviešu tekstu. Bija arī vietas, kur vietējā administrācija dziedāšanu pavisam noliedza. Pēdīgi, Vidzemes skolotāju sapulcē,

kuŗa sanāca Turaidā, nolēma daļu vācu dziesmu pārtulkot. Tas tomēr maz līdzēja. Bet ap to laiku jau iznāca Veiricha „Dziesmu vaiņags“ un latviešu tautas dziesmas sāka krāt skolotāji. Arī agrāk sakrātās dziesmas sāka lasīt kopā. Tā drīz vien varēja iznākt J. Cimzes „Dziesmu rota“ un līdz ar to modās jauns dziesmu gars. Sevišķi uz dziedāšanu pamudināja pārliktās uz četrām balsīm tautas dziesmas. Dziedātāju skaits atkal auga. Sāka rīkot koncertus labdarīgiem mērķiem. 1870. g. lielus dziesmu svētkus Dobeļē sarīkoja vietējais mācītājs Dr. A. Bilenšteins. Tie izdevās ļoti jauki un diženi, kamdēļ tika izteikta vēlēšanās tos pēc iespējas drīz atkārtot. Bet vajadzīgo atļauju no valdības nevarēja dabūt.

Pēdīgi tomēr pamatakmeni latvju vispārīgiem dziesmu svētkiem izdevās likt 1873. g. 19. februārī, kad sanāca pirmo reizi svētku Rīcības komiteja. Viņa sastāvēja no priekšsēdētāja R. Tomsona, rakstveŗa R. Gaiŗa, mantziņa K. Ramberga un locekļiem J. Baumaņa, B. Dīriķa, K. Millera, E. Plates'a, J. Zaķiŗa un P. Šillinga. Svētkus nosprieda rīkot no 26. līdz 29. junijam 1873. g. Pie sagatavošanas darba komiteja ķēras ar lielu dedzību, sanākdama nedēļā 3—4 reizes. 28. martā Rīgas Latv. biedrības namā sanāca sapulce, kuŗā piedalījās 17 koru vadoni (13 no Vidzemes un 4 no Rīgas), Valkas un Irlavas skolotāju semināru direktori J. Cimze un K. Sadowskis, vairāki dziedāšanas skolotāji (to starpā J. Zīle, J. Bētiņŗ un K. Baumanis) un mācītāji. Sapulcē tika izvēlētas izpildāmās dziesmas un pēc tam ar steigu veikta viņu iespieŗana un izsūtīŗana korjiem. Nodibinājās arī vairākas komisijas — Būves (J. Baumaņa vadībā), Dzīvokļu (K. Berga), Drukas. Tās gādāja par vajadzīgo dzīvokļu sadabūŗanu, dzelzsceļa sarakstu saskaņoŗanu, pazeminātas braukŗanas maksas izgādāŗanu u. t. t. Dziesmu svētku laikā nolēma noturēt arī I. vispārējo latvieŗu skolotāju konferenci un II. latvju zemkopju kongresu.

I. vispārējos dziesmu svētkos ņēma dalību 1003 dziedātāji (791 vīr. un 212 siev.) un 16 muzikanti, kuŗi sadalījās 55 koros (no Vidzemes 34 un no Kurzemes 11). Ģarīgo koncertu sarīkoja Doma baznīcā, laicīgo koncertu un dziesmu karu — Ķeizara (tagad Viestura) dārzā, jo Latviešu biedrības telpas izrādījās par mazām. Viesi sāka jau sabraukt dienu pirms svētkiem. Latviešu biedrības nams kā „līgava“ bija tērpts krāšņā puķu rotā. Priekšzīmīgo kārtību uzturēja latvju studenti, kas uz svētkiem bija ieradušies no Tērbatas, Pēterpils, Maskavas un Berlīnes. I. svētku dienā, t. i. 26. jūnijā, plkst. vēl nebija 9, kad no visām pusēm dziedātāju bari devās uz Biedrības namu, kur tie dabūja attiecīgās nozīmes, tiem norādīja dzīvokļus u. t. t. Plkst 2 pēc pusd. svētkus atklāja J. Baumanis ar runu, kuŗā siltos vārdos attēloja svētku nozīmi. Pēc tam klātesošie nodziedāja komponista K. Baumaņa sacerēto himnu „Dievs, svētī Baltiju“, R. Tomsons norādīja uz svētku lielo nozīmi kulturelā darbā, jo tie pierādot, ka latvji dzenoties pēc gaismas un kulturas glītuma. Pēc abām runām 3 karoga nesēji (pa vienam no Rīgas, Vidzemes un Kurzemes) ienesa un novietoja uz skatuves vietējā dāmu pulciņa darināto grezno karogu, kuŗš visai tautai bija kā savienošanās zīme (ar devīzi „Miers lai ir iekš Tevis un pār Tevim“). Tas pats pulciņš pasniedza svētku virsdiriģentam J. Bētiņam (Kurzemes koru) un J. Zilem (Vidzemes koru) skaistus un vērtīgus taks ziņļus. Nākamā dienā jau 8 no rīta sākās koru mēģinājumi, bet plkst. 12 skolotāju konference, kura turpinājās 3 dienas. Plkst. 6 Doma baznīcā sākās ģarīgais koncerts. Koncertu noklausījās ap 3600 apmeklētāju. Koncerta programma sastāvēja no 3 daļām, bet viņā vēl nebija nevienas latvju kompozīcijas. Pavisam tika izpildītas 9 koru dziesmas (5 vīru un 4 jauktu koru) un 3 ērģeļu kompozīcijas. Pēdējās nospēlēja Gulbenes ērģelnieks J. Krastiņš, Saldus — O. Šepskis un Cēsu — A. Zēbode. Koru dziesmas no-

dziedāja skaidri un pilnskanīgi un teksta vārdus varēja viegli saprast. Pianissimo bija vienādi jauks, ar crescendo un decrescendo vietās bija līdzens balsu cilājums un izturēšanas spēks. Pēc garīgā koncerta Rīgas Latviešu biedrības zālē notika svētku mielasts, kurā piedalījās ap 600 viesu no tuvienes un tālienes. Garo runu virkni atklāja izjustās Rīgas Latviešu biedrības priekšnieka R. Tomsona un arch. J. Baumaņa runas. Visās runās izpaudās tā laika ideālie centieni un cildenums. Pēc viņām sekoja mācītāja Neilanda un J. Cimzes runas. Aizgrābjoši dedzīgu un dziļdomīgu runu teica arī Kronvaldu Atis, pēc kam nāca mācītāja A. Bilenšteina, Pēterpils latvju pulciņa pārstāvja Grīntāla un Rīgas vācu dziedāšanas biedrību delegāta Bērenta runas. — 28. jūnijā garā rindā dziedātāji devās ar saviem karogiem no Biedrības nama uz Ķeizara dārzu, kur tiem bija celts plašs, stalts paaugstinājums. Gājienam priekšāāja žandarmi, tad nāca kara orķestrs, tam sekoja jaunais Ligo karogs, pēc tam kori, kuŗu kārtība bija noteikta ar lozi. Laicīgā koncertā 11 dziesmas izpildīja vīru, un 5 — jaukti kori. Laicīgā koncertā no 16 dziesmām tikai 4 bija cittautu skaņražu darbi, pārējās bija sacerējuši pašu komponisti. Lielākā daļa no viņām bija tautas dziesmas un muziku tām bija aranžējuši J. un D. Cimzes. No J. Cimzes sacerējumiem tika izpildītas „Rīga dimd“, „Jāņu dziesma“, „Kara vīri bēdājas“, „Nu, ardievu, Vidzemīte“ un „Sauls meīta“, D. Cimzes — „Kas tie tādi, kas dziedāja“, „Maza biju, neredzēju“, „Ligo laiva uz ūdeņa“, „Kur mājo tava meītiņa“. Baumaņa Kārlis bija komponējis „Tēvijas dziesmu“ un „Daugavas zvejnieku dziesmu“, „Balto puķi“ bija sacerējis K. Neilands. Starpbrīžos Irlavas seminara audzēkņu orķestrs, J. Bētiņa pavadībā, spēlēja viņa paša sacerētās kompozīcijas. Klausītāju skaits šīnī koncertā bija ļoti liels — ap 11.000 cilvēku. — Pēdējā svētku dienā sanāca 2. vispārējā latviešu zemnieku sapulce, resp. kongress, kurā ņēma dalību ap

500 zemkopju. Par kongresa priekšnieku izvēlēja R. Tomsonu, bet par viņa vietnieku Krišjāni Valdemāru. 4. svētku dienā notika arī dziesmu karš. Viņa piedalījās 13 Vidzemes un 2 Kurzemes (5 jaukti un 10 vīru) kori. Katram korim bija jādzied 2 dziesmas. Par godalgu spriedējiem bija izraudzīti J. Zīle, J. Cimze, J. Bētiņš, T. Veidemanis un Baumaņu Kārlis. Tā kā pastāvēja ļoti labs siens laiks, tad daļa svētku apmeklētāju bija jau aizbraukusi un dziesmu karu noklausījās tikai kādi 4500 cilvēki. Te varēja redzēt ar cik lielu uzcītību un cik rūpīgi latvi piekopj dziedāšanu, jo, kaut gan visi no iepriekšējām dienām bija stipri noguruši, tie tomēr dziedāja ar lielu sajūsmu un aizrautību. Godalgas izsprieda atvadīšanās maltītes laikā, kuŗu vakarā sarīkoja Latviešu biedrībā. Pirmo godalgu (sudraba liru) ieguva Maz-Salaces vīru koris (Hincenberga vadībā), otro godalgu — (mazāku sudraba liru) Česu jauktais koris (Zēbodes v.), trešo — (sudraba kausu) Vecpiebalgas vīr. koris (Korneta v.), ceturto — (karoga saiti ar sudraba sprādzi) Triķates vīr. koris (Jansona v.), piekto — (zīda saiti ar sudraba spr.) Straupes vīru koris (Garklāva v.), sesto — (sudraba karoga zīmi) Kokneses jauktais koris (Dambes v.), un septīto — (zīda saiti ar sudraba sprādzi) Beverīnas (Burtnieku) jaukts koris (Kaktiņa v.). Svētku ienākumi deva 7354 rbļ. 50 kap., bet izdevumi — 4779 rbļ. 24 kap., tā kā atlikums bija ap 2500 rubļu (protams zeltā).

I. vispārējo dziesmu svētku lielie panākumi pārsteidza klausītājus, pašus rīkotājus un aplūsināja ne-labvēļus, kuŗi pareģoja „nedisciplinētu zemnieku koru“ caurkrišanu. Visvairāk, protams, sajūsminājās paši dziedātāji, jo viņi pārliecinājās, ka labi noorganizētā vadībā, kopējiem spēkiem tie spēj sasniegt necerētus panākumus. No jauna tautā pacēlās dziesmu gars un strauji dībinājās liels skaits jaunu koru un dziedāšanas biedrību. Plašo tautas masu piedalīšanās svētkos, viņā modināja neapzinīgus brīvības idealus, par

kuŗiem tolaik vēl nedrīksteja atklāti runāt. Vispārējā sajūsma izsauca vēlēšanos piedzīvot drīzumā otru svētkus. Sākumā tos bija nolemts sarīkot pēc 5 gadiem, bet, izceļoties krievu-turku karā, šis nodoms uz laiku bija jāatstāj, kamēr karš nebūs beidzies. Otrā dziesmu svētku sarīkošanai radās arī izdevīgs iemesls. Tas bija Krievijas ķeizara Aleksandra II. sudrabkāzas, kuŗas līdzī svinēt un skaņām puškot gribēja latvju tauta. Latviešu kultūrē dzīvē šīs gados bija sasniegti ievērojami panākumi. Drīz pēc pirmiem dziesmu svētkiem Rīgā bija sācis darboties pastāvīgais latviešu teatrs. Latviešu biedrība pastāvēja jau vairāk kā 10 gadus, daudz tika sarīkots dažādu labdarības un citu koncertu, iznāca jau Cimzes „Dziesmu rotas“ 6. daļa, bija iznākusi arī Ligošu (Vignera) Ernesta „Latvija“, Baumaņu Kārļa „Austra“, Jurjānu Andrēja „Daiņas“, O. Šepska „Dziesmiņas“. Kultūrē dzīvē sāka jau ņemt dalību augstskolas beigušie latvieši, vispārējais skolu skaits bija vairojies, radušās arī pašu latviešu skolas. Latvju zemnieki bija ieguvuši zināmu patstāvību, latviešu valodu ar savām dedzīgām runām un rakstiem bija kopis un kuplinājis Kronvaldu Atis. Savā brošūrā „Nationale Bestrebungen“ tas ar latviešu tautiskiem centieniem bija iepazīstinājis arī cittautiešus. Bija vairojusies šinī laikā arī latvju prese.

Tādi īsumā bija sasniegumi latviešu kultūrē dzīvē, kad pienāca 1880. gads, kuŗā vajadzēja notikt (no 17. līdz 21. jūnijam) Otriem vispārējiem dziesmu svētkiem. Rīcības komiteja sāka darboties jau 1878. gada beigās. Viņas sastāvs bija sekošs (ar visām tālākām pārmaiņām): priekšsēdētājs — advokāts K. Kalniņš, viņa vietnieks — redaktors B. Dīriķis, sekretārs — Māteru Juris, bet pēdējam izstājoties — muzikas skolotājs A. Ārgals, locekļi — A. Ābrants, M. Balodis, arch. J. Baumanis, K. Berģs, Fr. Grosvalds, superintendents Millers, G. Pasīts, N. Pļavnieks, K. Ramberģs, A. Spunde, R. Tomsons (pirmais no vi-

ņiem drīz izstājās, bet otrs aizceļoja), A. Vēbers. Komitejas galvenās rūpes bija svētku ēkas celšana. Sākumā komiteja gribēja vienoties ar Vācu dziedāšanas svētku komiteju, kuŗa jau cēla ēku saviem svētkiem, bet tā jebkādas sarunas noraidīja. Tad šo lielo darbu uzņēmas veikt arch. J. Baumanis, pie kam tas izgatavoja plānu un vadīja visus darbus bez kādas atbildības. Šinī darbā viņam izpalīdzēja pārējie Būvkomisijas locekļi (skaitā 5), kuŗiem lielā mērā izdevās samazināt būvdarbu izdevumus. Varenā ēka atradās blakus tagadējai Finanšu ministrijai, Nikolaja (tagad Valdemāra) ielā pie Jēkaba ielas un aizņēma 60.000 kv. pēdas. Ēka bija aprēķināta 15.000 cilvēkiem (12.000 sēdvietām un 3.000 stāvvietām), bet estrade 2000 dziedātājiem. Varenu iespaidu tā atstāja nevis ar savu ārieni, kuŗa ar savu augsto čukuru, platām ģēvelēm, baltiem torņiem un slīpām pažobelēm arī bija ļoti dižena, bet galvenā kārtā ar savu iekšieni. — Bez Būvkomisijas ar svētku priekšdarbiem bija nodarbinātas Programas (Jurjāns, Neilands, Pilsētnieks, Spors un Šepskis), Dzīvokļu, kuŗa tad sauca „Korteju“, Kārtības un citas komisijas. Pati Rīcības komiteja bija noturējusi 26 sēdes. Par svētku virsdiriģentiem tika izvēlēti J. Bētiņš un J. Zīle. Daļībnieku skaits šinīs svētkos bija lielāks nekā pirmos. Šoreiz jau piedalījās 69 kori (34 jaukti, 31 vīru un 5 vīru un jauktie) ar 1624 dziedātājiem (1155 vīr. un 469 siev.). Tā kā dažas dziesmas bija dziedamas orķestra pavadībā, tad Svētku komiteja bija salīgusi par diezgan lielu naudu kāda izslavēta vācieša Pabsta orķestri. Pēdējais bija apņēmis arī dažu dziesmu aranžējumu. Vai nu tišām vai netišām Pabasts sagatavošanas darbus bija veicis diezgan slikti un ar savu uzstāšanos pa daļai sabojāja vispārējo svētku labo noskaņu.

Uz svētku atklāšanu 17. jūnijā plašā pagalmā bija sapulcējušies dziedātāju kori ar saviem daudzkrāsainiem karogiem, Svētku komitejas locekļi un daži ie-

lūgti viesi. Bija klāt arī daudzie augstskolu studenti, kuri nākamās dienās uzturēja priekšzīmīgu kārtību. Vispirms atskanēja visu sapulcējušos nodziedāta „Dievs Kungs ir mūsu stipra pils“, pēc kam arch. J. Baumanis nodeva savu milzu ēku dziedātājiem. Atkal atskanēja dažas kora dziesmas, tad sirsnīgu runu noturēja mācītājs Hakens, tai sekoja dziesma „Svētā brīdī“, K. Kalniņa vēsturiskā runa par svētku nozīmi un Aleksandra II. latvju tautai piešķirtām labdarībām. Šī runa, protams, beidzās ar Krievijas valsts himnas nodziedāšanu un ilgiem „urā“ saucieniem, pēc kam nāca apsveikumi no Vidzemes (J. Kalniņa) un Kurzemes (J. Oša) kora vadoņiem. — 18. jūnijā agrā ritā sākās garīgā koncerta galvenais mēģinājums. Dienā uznāca krietns lietus, bet ap plkst. 5, kad ļaudis sāka plūst uz garīgo koncertu, apvārksnis bija skaidrs. Koncerta programā bija uzņemtas 9 dziesmas (4 vīr., 4 jauktiem koriem un 1 visiem klātesošiem), no kurām tikai vienu („Mūsu Tēvs debesis“) bija sacēris mūsu pašu komponists Baumaņu Kārlis, pārējās vēl piederēja sveštautiešiem. Katrs varēja dzirdēt, kā 7 gados, kas šķīra Otros dziesmu svētkus no Pirmiem, dziedāšanas māksla bija stipri gājusi uz priekšu, jo skaņas plūda līdzīgi, jauki un skaidri. Ēkas akustika arī bija teicama, pie tam lielākā daļa dziesmu tika nodziedātas ar lielu smalkjūtību un saprašānu. Vienīgi, kā jau augstāk aizrādijām, kopiešpaidu pa daļai sabojāja Pabsta orķestris, jo dažās vietās tas dziedātājiem palika pat iepakāļ. Vispāri tika atzīts, ka vīru kori dziedāja labāk, nekā jauktie, toties pēdējo dziesmas bija grūtākas, un tās jauca neizdevīgais orķestra pavadijums. Pēc garīgā koncerta beigām, ap plkst. 9, kori garā gājienā devās uz pili, kur tos sagaidīja svētku protektors, gubernators barons Ikšķils. „Rīga dimd“ izplūda no spēcīgām vīru krūtīm. Svētku komitejas priekšnieks K. Kalniņš krievu valodā izsacītā runā aizrādīja, ka latvieši savas pateicības jūtas krievu ķēzaram vislabāk

izsakot ar dziesmu palīdzību. Tad atskanēja krievu valsts himna, un gājiens devās uz Rīgas Latviešu biedrības namu. 19. jūnijā no rīta bija kopmēģinājumi, bet ap plkst. 5 nepārredzami biezs ļaužu mežs plūda uz Biedrības namu, jo tad vajadzēja sākties svētku gājenam. Tas bija kā milzīga viļņojoša upe un nepārredzamā gaŗā ļaužu rinda vijās pa izgreznotām ielām, kur uz dziedātājiem lija īsts ziedu lietus. Šoreiz kori gāja alfabētiskā kārtībā. Ēkā jau bija sapulcējušies ap 10.000 klausītāju, kuŗi gaidīja laicīgā koncerta sākšanos. Koncerta programā bija uzņemtas 19 dziesmas (10 vīr. un 9 jaukt. kor.), no kuŗām jau apmērām puse (10 dziesmas) bija latviešu komponētas. Dažas no viņām, kā J. Cimzes „Rīga dimd“, „Jāņu dziesmas“ u. c., izpildīja Pirmos dziesmu svētkos, pārējās šeit skanēja pirmo reizi. Baumaņu Kārlis bija komponējis „Latviski lai atskan dziesmas“ un „Trimpulu“, D. Cimze — „Ozolīti, zemzarīti“ un „Divdūjiņas gaisā skrēja“, J. Cimze — „Rīga dimd“, „Jāņu dziesmas“, „Nu ar Dievu Vidzemīte“, Jurjānu Andrejs — „Ej, saulīte, drīz pie Dieva“, un O. Šepskis — „Teci, teci kumeliņi“ un „Ak puķīti, tavu noskumšan“. Sevišķi labi atskanēja harmonizētās tautas dziesmas, jo dziedātāji juta viņām līdzī un, ievērojot labo akustiku, viss pagalms skanēja kā milzīga skaņu kokle. Orķestris savu uzdevumu, protams, nebija veicis, un Gļinkas „Dzīvības priekš cāra“ fināla vietā, kuŗš bija domāts orķestra pavadījumā, vajadzēja nodziedāt „Tā debess izteic“. Šis koncerts bija lielākā un košākā kopdarbība, kādu jebkad latvieši bija sasnieguši. Plkst. 11 vakarā dziedātāji un ielūgtie viesi, skaitā ap 700, devās uz Latviešu biedrības namu, kur bija sarīkots kopmielasts. Atzīmējama dziļā patriotisma izjustā gaŗā runu virkne. Uzsāka viņu K. Kalniņš, atzīmēdams starp citu, ka latviešu valoda iekāpojot sev arvien lielākas tiesības, K. Kundziņš minēja latvju skolotāju nopelnus svētku rikošanā, sirmais Biezbārdis, no vecuma drebēdams, asarām acīs,

atzīmēja, ka pēc daudz šaubām tas nu reiz redzot savu tautu godā un spēkā. Saule jau rotāja jumtu galus, kad sajūsmas pilnie dalībnieki devās mājup. 20. jūnijā notika dziesmu kaŗš. Par spriedējiem un godalgu lēmējiem šoreiz bija izvēlēti K. Baumanis, J. Bētiņš, A. Jurjāns, O. Šepskis un J. Zīle. Sacikstē piedalījās 18 kori, visi no Vidzemes. Ap pusnakti, deju laikā, eksperti paziņoja savus lēmumus: I. godalgu (lielo sudraba kokli) dabūja Vietalvas labdarības biedrības jaukts koris (J. Kalniņa vad.), II. godalgu (mazo sudraba līru) — Rīgas Latviešu biedrības jaukts koris (A. Ārgaļa vad.), III. godalgu (sudraba kausu) — Tīrzas jaukts koris (Dzelzskalna vad.), IV. godalgu (uzslavu) — Baltijas skolotāju seminara vīru koris (J. Bebra vad.), V. godalgu (takts zizli) — Liezeres jaukts koris (E. Inzelberga vad.), VI. godalgu (takts zizli) — Rūjenes vīru koris (Švecha vad.), VII. godalgu (sudraba sprādzi ar saiti) — Vecpiebalgas labdarības biedrības jaukts koris (J. Korneta v.) un VIII. godalgu (sudraba sprādzi ar saiti) — Skujenes jaukts koris (Krebsa vad.). Beigās Kokneses dziedātāju biedrības priekšnieks J. Stučka apbalvoja virsdiriģentus J. Zīli un J. Bētiņu ar sudraba vaināgiem un takts zīžiem. — Visā visumā Otrie dziesmu svētki izdevās teicami. Arī pie cittautiešiem, pat pie vāciem, tie modināja lielu godbijību pret latvju dziedāšanu un tā laika kritiķi ar pilnu tiesību varēja teikt, ka „latviešu tauta savas bērnu kurpes nu ir nometusi“. Svētki deva ap 2700 rbļ. atlikuma un, salīdzinot ar Pirmiem dziesmu svētkiem, viņu naudas apgrozījums bija jau vairāk kā dubultojies, jo ienākumi sastādīja 14.725 rbļ., bet izdevumi ap 12.000 rbļ.

Kad Otrie dziesmu svētki bija nosvinēti, tūlīn jau tika izteikta vēlēšanās „turēt“ ne pēc visai ilga laika atkal tādus dziedāšanas svētkus, pie kam tiem vajadzētu būt vēl lieliskākiem par iepriekšējiem. Tādi viņi arī iznāca. Ja Pirmie vispārējie dziesmu svētki bija par ievadu latvju muzikalā kustībā un attīstībā,

tad Otrie jau radija zināmu interesi arī cittautiešos. Pirmos dziesmu svētkos garīgā koncerta programā nebija vēl nevienas latviešu kompozīcijas, Otrā jau bija viena, bet Trešā, kā mēs redzēsim, latviešu skaņdarbu bija apmēram puse. Laicīgā koncerta programā cittautiešu komponistu darbu bija vēl mazāk. Tā tad dziesmu svētki modināja latvjus uz nacionalās pašapziņas izveidošanu un mīlestību un senējām tautas gara mantām un dziesmām.

Trešo dziesmū svētku Rīcības komiteju izvēlēja 1887. gada 4. oktobrī. Pēc visām vēlākām pārmaiņām viņa sastāvēja no Fr. Grosvalda (kā priekšnieka), A. Spudes (viņa vietnieka), A. Ārgaļa (rakstveža), A. Baloža (kasiera) un locekļiem — A. Ābranta, M. Baloža, J. Baumaņa, K. Berga, B. Dīriķa, B. Lubaua, K. Oša, G. Pašiša, K. Pekšena, J. Straumes, O. Šepska, A. Vēbera un E. Vīgnera. Ievērojot to, ka līdz svētku dienām, kuŗas bija noliktas uz jūnija vidu (18.—21. jūnijam 1888. g.), nebija vairs atlicis visai daudz laika, dziesmas nolēma izmeklēt ne visai daudz un ne visai grūtas. Citu tautu kompozīcijas nolēma pielaist jo mazā mērā. Programas sastādīšanai izvēlēja sevišķu lietpratēju komisiju, kuŗa sastāvēja no 9 komponistiem un diriģentiem. Viņu starpā bija arī J. Straume, E. Vīgners un O. Šepskis. Izsolīja arī godalgas, kopā 150 rbļ., par vienu garīgu un vienu laicīgu kompozīciju uz tekstiem „Mūsu Tēvs debesis“ un „Svētku himna“. Par ekspertiem bija uzaicināti divi latviešu un seši vācu muzikas pratēji, bet izspriešanā bija piedalījušies tikai K. Poligs, O. Loze, M. Rūdolfs un A. Ārgals. No iesūtītām piecām garīgām un laicīgām kompozīcijām komisija godalgas piesprieda O. Šepskam („Mūsu Tēvs debesis“) un Jurjānu Andrejam („Svētku himna“). Lai mākslas ziņā Svētki izrādītu progresu, par koru vadoņu un dziedātāju zināšanu papildināšanu rūpējās Vīgneru Ernests, publicēdams laikrakstos aizrādījumus par Svētku programā uzņemto dziesmu izpildīšanu. Bez tam viņš sarīkoja sevišķus

sagatavošanas kursus kora dziedāšanā, kā arī laida klajā atsevišķā izdevumā „Sagatavošanas kursu kora dziedāšanā“. Te var atzīmēt, ka jau agrāk minētiem latvju komponistiem šinī laikā bija nākuši klāt jauni skaņraži, bija jau parādījušies pirmie J. Vītola skaņu darbi, iznākusi J. Ozola „Vijoļu skola“, Vīgneru Ernests sāka izkopt un atjaunot seno apdziedāšanu un apdziedāšanos. Atzīmējami arī sasniegumi citās nozarēs. Bija nodibinājusies „Derīgu grāmatu apgādāšanas nodaļa“, nosvinēta latviešu literāturas 300 gadu un „Pēterburgas avižu“ 25 gadu jubilejas, sāka iznākt ilustrētie žurnāli „Pagalms“, „Rīts“ un „Austrums“, latviešu teatrs bija pieņēmis un kuplinājās i plašumā i greznumā, glēzniecībā atzīmējamās teicamās J. Rozes ievērojamo latviešu eļļas portrejas un jaunā A. Baumaņa gleznas. Stipri vairojies bija studēto latvju skaits Pēterpils un Maskavas universitātēs, Tērbatā bija jau nodibinājusies latviešu korporācija „Letonia“ ar apmēram 100 biedriem, arī Rīgā latviešu politehniķi bija nodibinājuši savu biedrību. Ka šinīs gados latvju sabiedrīgā dzīve bija uzplaukusi un nostiprinājusies, sevišķi pierādīja senatora Manaseina uzņemšana Rīgas Latviešu biedrībā un viņas mirušā priekšnieka K. Kalniņa paglabāšana. To pierādīja arī Jelgavā, Valmierā un citās vietās sarīkoti mazākie dziesmu svētki un daudzie Rīgā notikušie plašie koncerti. Bet vislabākais pierādījums tam, protams, bija paši Trešie vispārējie dziesmu svētki. Lai sevišķi pastrīpotu svētku tautiskumu, Komiteja uzaicināja dziedātājus un dziedātājas tērties tautiskos apģērbos. Bija pat izvēlēta sevišķa Apģērbu komisija, kuŗa izstrādāja katram apgabalam piemērotus apģērba paraugus un piesūtīja tos visiem koriem. Protams, ka gandrīz visas dziedātājas ieradās šajos daļos uzvalkos un ieguva ar to lielu piekrišanu nevien pie latviešiem, bet arī pie cittautiešiem. Uz E. Vīgnera ierosinājumu nodibinājas sevišķa Apdziedāšanās komisija, kuŗa izstrādāja apdziedāšanās dziesmu programmu no 4 Vidzemes

un 4 Kurzemes meldijām. Arī šis jauninājums pie-
deva svētkiem īpatnēju tautisku nokrāsu. Sevišķi lielu
iespaidu uz apmeklētājiem atstāja svētku ēka, kuŗu
arī šoreiz bija cēlis arch. J. Baumanis. Tagad viņu
nācās celt uz Esplanades laukuma, Totlēbena un Ni-
kolaja (tagad Kalpaka un Valdemāra) bulvaru stūrī
un tā aizņēma apmēram 2 $\frac{1}{2}$ pūrvietas. Par ēkas lie-
lumu (sevišķi priekš tiem laikiem) liecina tas, ka koki
tai pievesti 2 nedēļas no vietas, ikdienas braucot ar
30 zirgiem. Ēka bija aprēķināta 15.000 klausītājiem
un 3000 dziedātājiem. Celtni izveda namdaris Kār-
liņš, bet pie viņas izgreznošanas un apgaismošanas
darbojās sevišķa komisija ar arch. K. Pēkšenu priekš-
galā. Tā kā lielajam dziedātāju skaitam bija jāsaplūst
galvenā kārtā no laukiem, tad darbojās sevišķa Dzi-
vokļu komisija, kuŗa visiem samekleja pajumti. Šajā
grūtā darbā viņai nāca talkā daudzi namu, sevišķi
jaunbūvju, īpašnieki un labprātīgi atvēleja dziedātā-
jiem savus dzīvokļus. Aldari, Bertels un Strickis, sa-
vukārt deva tiem katru dienu par brīvu pus mucas
alus. Kārtību svētkos, tāpat kā agrāk, apņēmas uz-
turēt latviešu studenti no visām augstskolām. Par
svētku virsdiriģentiem pieteikto koru vadoni ievēleja
Vigneru Ernestu, Indriķi Zīli un Jurjānu Andreju.
Orķestri Rīcības komiteja nolēma nesastādīt no lau-
ciniekiem, jo to instrumenti būtu dažāda augstuma,
bet gan noligt kādu patstāvīgu vienību. Ka Svētku
komitejai bijis ļoti daudz darba, rāda lielais sežu dau-
dzums, ko tā līdz Svētku sākumam noturējusi. Otro
Dziesmu svētku sagatavošanai bija vajadzīgas 26 sē-
des, bet trešo — jau 40.

18. jūnijs bija klāt, un no visām Latvijas ārē-
m saplūdušie dziedātāji ap plkst. 2 pulcējās Rīgas Latv.
biedrības namā, lai dotos Svētku gājienā. Lietus,
kuŗš sāka gāst kā ar spaiņiem, nemaz netraucēja Svēt-
ku gājeju pacilāto jautrību un ligsmību un tie braši
devās uz Svētku ēku. Tur viņus sagaidīja Jurjānu
Andreja „Svētku marša“ skaņas, pēc tam sākās dzie-

dātāju apsveikšana. Pirmais runātājs, Fr. Grosvalds, pakavējās pie Dziesmu svētku vēstures un aizrādīja, ka latvji nav tikai arāju, bet ir arī dziedātāju tauta, kas pēc sūra un grūta darba vēlas britiņu atpūtas tautas svētkos. Šai runai sekoja apsveikumi no Vidzemes un Kurzemes koru vadoņiem. — Nākamā dienā, svētdien, 19. jūnijā, sākās garīgs koncerts. Ja Pirmos svētkos garīgam koncertam pietika jau pastāvošās Doma baznīcas, tad šoreiz tas varēja notikt tikai sevišķi uzceltās plašās telpās, jo koncertā ņēma dalību ap 2600 dziedātāju, kurpretīm klausītāju bija ap 13.000. Dziedātājas savos tautiskos uzvalkos ar ziedu vainadzīņiem galvā un mirdzošām saktēm un dzintara rotām pie krūtīm radīja krāšņu skatu un vispārēju piekrišanu. Garīgā koncerta programā bija uzņemtas 11 dziesmas — 4 vīru, 6 jauktam korim, „Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils“ dziedāja visi klātesošie. Šoreiz, kā jau augšā minējām, latviešu skaņdarbu bija apmēram puse (5). Divus no viņiem bija komponējis Jurjānu Andrejs („Lūgšana“ un „Pateicat Kungam“), divus — O. Šepskis („Cik mīlīgas“ un „Mūsu Tēvs debesīs“ — apbalvota ar godalgu) un piekto J. Kāde („Gavilējat“). Nākamā dienā notika laicīgs koncerts (viņā klausītāju skaits bija ap 15.000 cilvēku), kurā, atskaitot Krievijas valsts himnu, bija uzņemtas 19 dziesmas (9 vīru, 8 jauktam korim un 2 korim ar orķestra pavadījumu). Šoreiz svešautiešu sacerētās bija tikai 3 dziesmas, pārējās piederēja pašu skaņražiem, kuŗu skaits, salīdzinot ar iepriekšējiem svētkiem, bija manāmi vairojies. Pēc komponistiem dziesmas sadalījās šādi: Baumaņu Kārļa — „Dziesmu priekī“, D. Cimzes — „Div' dūjiņas gaisā skrēja“, „Meitiņ' sēdēj' aiz ūdeņa“, „Maza biju, neredzēju“, J. Cimzes — „Krauklīts sēž ozolā“, „Rīga dimd“, „Ligo dziesmas“, J. un D. Cimzes — „Saulit tecēj' tecēdama“, Jurjānu Andreja — „Ligaviņa kā rozīte“, „Svētku himna“, „Tēvijai“, A. Ores — „Kur tu augi, daiļā meita?“, Straumes Jāņa — „Odens meita“, Viġneru

Ernesta — „Kā Daugava vaidā“, „Straujā upe“ un J. Vitola — „Bērzs tīrelī“. Balsu daiļumā un plašumā sevišķi izcēlās jauktie kori un pārspēja savā izpildījumā visas līdz tam dzirdētās Rīgā dziesmas. Vīru koru dziedājumā toties bija lielāka niansu dažādība un mākslas izpratne. Ļoti atzinīgi par abiem (garīgo un laicīgo) koncertiem izteicās ne tikai mūsu pašu kritiķi, bet arī ievērojamie vācu muziķi — O. Loze, M. Rudolfs un H. Šmits, sevišķi izceldami tautas dziesmu izpildījumu. Kas attiecas uz orķestra pavadījumu, tad arī šoreiz tas noskaņojumā un stingrā kopiešanā atstāja daudz ko vēleties. No atsevišķām dziesmām lielākās uzslavas izpelnījās Vīgneru Ernesta „Straujā upe“ (vīru korim), J. Vitola „Bērzs tīrelī“ un J. Cimzes „Līgo dziesmas“ (abas jauktam korim). Vakarā, kā jau parasts, Vidzemes gubernatoram Zinovjevam sarīkoja serenadi, kur starp cittautu dziesmām, nodziedāja arī „Saulīt' tecēj' tecēdama“. Pēc tam Svētku ekā notika goda mielasts, kuŗš no agrākiem atšķīrās ar attapīgām apdziedāšanās dziesmām. Teicējas, locītājas un vilcējas, protams, bija tērptas tautiskos apģērbos. Sevišķu piekrišanu no viņām izpelnījās abas teicējas, — M. Brigader kundze un D. Akmentiņ jkdze, kuŗas ar seniem trejdekšņiem rokā apstaigāja viesus. Pēc mielasta nāca parastā runu virkne, kuŗu atklāja Dziesmu svētku Rīcības komitejas priekšsēdētājs — Fr. Grosvalds. Runātāju starpā bija arī daži vietējie vāci, kā, piem., Vidzemes muižniecības priekšnieks fon Meiendorfs un Rīgas pilsetas galva f. Etingens, kuŗi izteica vienu otru latviešiem ļoti glaimojošu vārdu. Visiem pie sirds sevišķi gāja A. Vēbera runa, kuŗā tas atzīmēja, kā tik vareņus svētkus, kādi nupat nosvinēti, nespējot pat svinēt tautas, kas lielākas un bagātākas par latviešiem. Par iemeslu labiem panākumiem runātājs pieveda lielo vienprātību, kāda tad valdījusi un vienojusi visas tautas šķīras. — Trešā Svētku dienā notika instrumentāli-vokāls koncerts, kuŗa programma bija ļoti

daudzpusīga. Vispirms viņā bija uzņemtas dažas iepriekšējās dienas dziesmas, tad nedaudzi skaņdarbi simfoniskam orķestrim un pēdīgi — atsevišķiem instrumentiem. Kora dziesmas, neskaitot nodziedātās piedevas, bija piecas, no kurām latviešu komponētas bija J. Cimzes — „Krauklīts sēž ozolā“, „Ligo dziesmas“, „Nu ar Dievu Vidzemīte“ un A. Jurjāna — „Tēvijai“. Simfoniskā orķestra kompozīcijas bija sacerējuši: K. Baumanis — („Dievs, svēti Latviju“), A. Jurjāns („Svētku maršs“ par motīviem „Rīga dimd“ un „Ligo“ un „Tautas dejas“ — „Jandāliņš“, „Tūdaliņ, tagadiņ“), J. Vītols (Simfonijas e-moll pirmās 3 daļas). Kā solisti uzstājās prof. L. Bētiņš (ar L. Bēthovena klavieru koncertu un F. Lista 6. ungaru rapsodiju), vijolu virtuozs J. Ozols (ar Godara vijolu koncertu), un brāļi Jurjāni ar ragu kvartetu. Sevišķi labi izdevās kora dziesmas un „Svētku maršs“. Vajāki toties izskanēja J. Vītola „Simfonijs“, jo orķestrs to nebija diezgan pamatīgi iestudējis. Kas attiecas uz klavieru un vijolu virtuozu koncertiem, tad tie bija sadzirdami tikai priekšējās klausītāju rindās, jo pie estrades būves nebija ievēroti prof. L. Bētiņa iepriekšējie aizrādījumi sevišķas gliemežnīcas būvei. Koncerta laikā tika arī paziņotas izspriestās godalgas. Pirmo godalgu (lielāko sudraba kausu) saņēma Rīgas Latv. dziedātāju biedrības jaukts koris (B. Lubau vadībā), otro godalgu (lielāko līru) — Valmieras Biedrības jaukts k. (M. Gerliņa v.), trešo godalgu (mazāku kausu) — Vietalvas labdarības biedrības jaukts k. (J. Kalniņa v.), ceturto godalgu (mazāku līru) — Pētertales-Snapju jaukts k. (J. Skurbes v.), piekto godalgu (takts zizli) — Rīgas Ziedoņu palīdzības biedrības vīru k. (J. Steiniša v.), sesto godalgu (takts zizli) — Jelgavas Latviešu biedrības vīru k. (Ģ. Vējiņa v.), septīto godalgu (karoga galu) — Triķātes labdarības biedrības jaukts koris (O. Berkaua v.), astoto godalgu (karoga galu) — Vecpiebalgas labdarības biedrības jaukts koris (J. Korneta v.), devīto godalgu

(karoga saiti) — Pēt.-Ārrīgas dziedātāju biedrības viru k. (J. Straumes v.) un desmito godalgu (karoga saiti) — Irlavas seminara viru koris (J. Kades v.). Goda diplomus dabūja: Rūjenes jaukts koris (J. Krauzes v.), Rubenes viru koris (J. Ozoliņa v.), Džūkstes jaukts k. (Veidemaņa v.) un Dobeles viru k. (E. Purmaļa v.). Dziesmu dienas beidzās ar milzīgu svētku balli, kuŗa bija sarikota Svētku ēkā. Priekš tiem laikiem ēka bija brīnišķīgi apgaismota: vidū bija sakārti pieci milzīgi lukturi un katrā dega 40 lampas. Lampas spīdēja arī gar stabu rindām. Vispāri ēka bija apgaismota „dienas gaišumā“. Pēc pusnakts sākās apdziedāšanās ar trim daļām — Jāņa dziesmām, isto apdziedāšanos un atvadišanās dziesmām. Apdziedāšanos izveda 2 kori, vienā meitas, otrā puīši, katrs no savas puses nākdami. Lielāka daļa sieviešu, kā jau minējām, bija tērtas tautiskos apģērbos, vīrieši gan bija aizmirsuši savus tēvu tēvu tērpus — brūnos svārkus, caunu cepures un samta vestes un ieradušies svētkos modernos pil-sētnieku apģērbos. Jau labi rīta pusē Fr. Grosvalds teica atvadišanās runu, kuŗā izteica cerības uz drīzu „atkalredzēšanos“. — Protams, ka šie Trešie svētki kā materialā, tā arī tīri muzikalā ziņā, deva daudz vairāk nekā priekšējie. Ieņēmumu šoreiz bija ap 28.300 rbļ., izdevumu — ap 17.300 rbļ., tā kā skaidrs atlikums bija drusku lielāks par 11.000 rbļ. (Te var atzīmēt, ka vietu cenas garīgā un laicīgā koncertā bija noliktas uz 3; 2; 1.50; 1; 0.60; un 0.30 rbļ.). Lai cik dīženi šie svētki arī neizdevās, tomēr viņi vēl rādīja diezgan lielus trūkumus. Un te nu izceļas viņu praktiskā nozīme — katrs jūta, ka vēl nav pienācis laiks atdusēties uz iegūtiem lauriem, ka vēl ļoti daudz jāstrādā, lai sasniegtu pilnību. Toties kopējās sajūsmas un vienprātības ziņā viņos bija sasniegta tā augstākā pakāpe, kuŗai nākamās svētkos vairs nevarēja tikt pāri. Ar ceturtiem svētkiem mūsu sabiedrībā jau sākās šķelšanās, kuŗa ar gadiem pieņēmas un tik spilgti parādījās Piekto svētku rikošanā 1904. un 1910. gados.

„Atkalredzēšanās“, kuŗu minēja Fr. Grosvalds, šoreiz notika nevis Rīgā, kur pulcējās mūsu vecpilsonība, bet gan Kurzemes sabiedrības centrā — Jelgavā, kur bija izaugusi jauna pilsonība, kas mīlēja nopietnu darbu un atšķīrās ar savu jauneklības svaigumu un enerģiju. Iniative svētku rīkošanā šoreiz izgāja no Jelgavas Latviešu biedrības, kuŗas priekšgalā toreiz stāvēja mūsu tagadējais Valsts prezidents, tos laikos sparīgais un plaši izglītotais advokats J. Čakste. Par iemeslu svētku rīkošanai izlietoja 100-gadu piemiņas jubileju Kurzemes pievienošanai Krievijai, kuŗa bija svētāma 1895. gadā. Svētku Rīcības komiteja sastāvēja no J. Čakstes, kā priekšsēdētāja, M. Skruziša — rakstveža, H. Allunana — kasiera un locekļiem — K. Berra, E. Dzintara, M. Grobiņa, J. Jēgera, Fr. un K. Milenbachiem, A. Reinberga, A. Stērstes, J. Straumes un Valdmaņa. Pārrunājot Svētku programmu, vienojās, ka viņos redzama vieta ierādāma instrumentālai muzikai, un ka tamdēļ uzaicināmi lauku orķestri. Sakarā ar to, Svētkus šoreiz nolēma nosaukt par „IV. vispārējiem dziesmu un muzikas svētkiem“. Komiteja tūliņ stājās arī pie priekšdarbiem Svētku ēkas celšanai, kuŗas projektu bija pagatavojis arch. Pēkšens. Tā bija aprēķināta 5000 dziedātājiem un 25.000 klausītājiem un bija viena no lielākām koka ēkām ne tikai Baltijas valstīs, bet arī visā pasaulē. Viņas platums bija 240 pēdas un gaŗums 500 pēdas, jumta čukurs bija 40 pēdu augsts, bet jumts atbalstījās uz 1000 stabiem. Estrades dibenā bija uzstādītas ērģeles, kuŗas uz J. Bētiņa priekšlikumu šim nolūkam speciali bija būvējis ērģeļu meistars J. Krēsliņš, Jēkabpilī. Ēkas celšanai un citiem priekšdarbiem vajadzīgās naudas sumas sazīmēja Svētku rīkotāji. Kas attiecas uz Svētku muzikālo pusi, tad jubilejas svētku himnas sacerēšanai izsludināja 50 rbļ. lielu godalgu, un ekspertu komisijā iecēla A. Jurjānu, Milenbachu un A. Stērsti. Godalgu iegūva Jurjānu Andrejs par dziesmu „Ligojat, ligsmojat“. Pie svētku programmas

sastādīšanas bija uzaicināti visi redzamākie muziķi un pazīstamākie koru diriģenti, kuŗi proponētās dziesmas tūliņ deva izmēģināt saviem koriem. Galīgo programmas sastādīšanu tomēr uzticēja sevišķai komisijai, kuŗa sastāvēja no J. Bētiņa, A. Jurjāna un J. Ozola. Tūliņ pēc pirmā uzsaukuma pieteicās nepieredzēti liels dziedātāju skaits: no Kurzemes — 3000 dziedātāji (76 jaukti un 39 vīru kori), no Vidzemes — 2107 dziedātāji (58 jaukti un 21 vīru kori), no Iekšskrievijas — 92 dziedātāji (2 jaukti un 7 vīru kori) un pat dubultkvartets no Ņujorkas. Vispārējais dziedātāju skaits sasniedza 5208 cilvēku. Vēlāk gan šis skaits stipri samazinājās, bet toties palikušie kori ķērās pie darba ar lielāku vienprātību. Diezgan liels bija arī muziķu skaits (ap 14 stīgu un 8 pūtēju orķestri), kuŗš, ieskaitot arī virtuozus A. Jurjānu — mežrags, P. Jurjānu — timpāns, J. Ozolu — vijole un J. Vītolu — viola, bija ap 200 cilvēku (pārsvarā bija pūtēji). Lai sekmīgāki veiktu sagatavošanās darbus, dziedātājus un muziķus sadalīja vairākās grupās, kuŗām sarīkoja novadu mēģinājumus. Orķestriem šādi mēģinājumi notika Bauskā, Irlavā, Jēkabpilī un Jelgavā, kurpretīm koriem veselās 29 vietās. Orķestru mēģinājumus vadīja Nik. Allunans, J. Bētiņš, A., J. un P. Jurjāni un J. Ozols. Kaut gan programā uzņemtās dziesmas bija piemērotas vidēju koru spējām, tās tomēr nācās sadalīt 2 daļās, — obligatoriskā un neobligatoriskā (šīnī daļa ietilpa arī A. Jurjāna „Gaviļu dziesma“). Bez tam pirms Svētkiem visus korus nācās pārbaudīt. Koru sagatavošanā sevišķi nopelni piekrita E. Vīgneram, kuŗš pat dienas presē ievietoja lietišķus aizrādījumus dziedātājiem un viņu vadoņiem. Vispāri jāatzīmē, ka šo Dziesmu svētku sagatavošanā preseī jau piekrita ievērojama loma, ko arī vēlāk atzīmēja Svētku runās. Kā Svētku programma tika sagatavota ļoti rūpīgi, redzams arī no tā, ka visiem muziķiem vajadzēja ierasties Jelgavā jau 12. jūnijā, t. i. 3 dienas pirms Svētku sarīkošanas, lai noturētu vairākus kopmēģinājumus. Par

Svētku virsdiriģentiem ievēlēja A. Jurjānu, J. Kadi un E. Vigneru, bet par goda diriģentiem, kuriem bija jāvada koncertu pirmie numuri, — J. Bētiņu un J. Zili. Bija arī izvēlēta sevišķa Koru sacensības komisija, kurai svētku pirmā dienā bija jādod spriedums par atsevišķo koru spējām. Šī ekspertu komisija bija ļoti plaša un sastāvēja no Nik. Allunana, A. Ārgala, K. Baumaņa, Ad., J. un L. Bētiņiem, Gerliņa, P. Jozuusa, J. un P. Jurjāniem, J. Kalniņa, J. Kārklīņa, Mīliša, O. Šepska, Veidenberga, J. Vitola un J. Ziles. Velāk gan viņa sadalījās divās daļās — jauktiem un vīru koriem. Sekmīgi darbojās arī citas komisijas. Apģērbu komisija (priekšsedētājs M. Skruzits) pēc rūpīgiem pētījumiem pieņēma tautisko apģērbu paraugus, kurus izsūtīja visiem koriem. Ceļu komisija pānāca, ka dzelzsceļu valdes piešķīra brīvu ceļu ne tik vien visiem dziedātājiem, bet pat visiem Svētku viesiem atpakaļ braukšanai no Jelgavas. Viņa izdabūja ievērojamus atvieglojumus arī no attiecīgām kuģu liniņām dziedātājiem, kas brauca no Amerikas. Daudz pūļu nācās pārvarēt Dzīvokļu komisijai, lai mazā Jelgavā sagatavotu vajadzīgās telpas daudzo apmeklētāju uzņemšanai, jo Dziesmu svētku laikā Kurzemes Lauksaimniecības un Ekonomiskās biedrības Jelgavā sarīkoja arī plašu Lauksaimniecības, rūpniecības un amatniecības izstādi. Tā kā komiteja bija noorganizējusi plašu iepriekšēju biļešu pārdošanu lielākās Latvijas un pat dažās Krievijas pilsētās, tad jau laikus bija nodrošināta daļa ienākumu. — Pirmā Svētku dienā Jelgava pildījās ar iebraucējiem, kas ieradās gan pa dzelzsceļu ar daudziem ekstravilcieniem, gan pa Lielupi ar kuģiņiem, gan pa zemes ceļiem — ratos un kājām. Pati Jelgava bija pārvērtusies par istu lielpilsētu. Koru vadoņi jau no agrā rita pulcējās biedrības telpās, lai sakārtotu gājieni uz Svētku ēku, kurā bija celta ārpus pilsētas aiz Annas vārtiem, Šauļu šosejas malā. No paša rita sākās nemitīgas lietus gāzes, kurās no sākuma gājiena greznumam daudz neko ne-

traucēja, bet vēlāk, kad tās ar tādu pat neatlaidību turpinājās visu dienu, Svētku spožums pa daļai zuda. Arī Svētku ēkas jumts nebija piemērots tādām lietām, un udens sūcās viņam cauri. Šo trūkumu izdevās novērst, bet kad tas bija izdarīts, nobeidzās arī lietus. Apbruņojušies lietus sargiem, Svētku dalībnieki, augstskolu audzēkņi, kā goda kārtībnieku pavadībā, atskanot svinīgām zvanu skaņām, devās uz milzīgo Svētku ēku, kurā aizņēma veselas 3 $\frac{1}{2}$ pūrvietas. Tur dziedātājus apsveica Komitejas priekšsēdētājs J. Čakste. Savā runā starp citu aizrādīja, ka Svētki paplašinājušies, jo šoreiz viņos ņem arī daļību latvju muziķi. Runai sekoja apsveikumi no Kurzemes (Rundāles skolotājs J. Rozenbergs) un Vidzemes (J. Benjamiņš) koriem, latviešu orķestriem (Danenbergi) un kārtībniekiem (stud. Celmiņš). Pēc tam kora vadoni karogu kātos iesita pa sudraba nagliņai ar iegravētu uzrakstu „1895. IV. V. D. u. M. Š. Jelgavā“. Uz sacensību pieteicās 15 jaukti un 5 vīru kori. Oficiālā Svētku atklāšana notika pievakarē, plkst. 4.30, un to izdarīja Kurzemes gubernators Sverbejevs. — Nākamā dienā sliktā laika dēļ garīgo koncertu no rīta nācās pārcelt uz plkst. 6 pēc pusdienas, kaut gan arī tad lietus vēl nebija pilnīgi mitējies. No desmit koncerta dziesmām (6 jaukti un 4 vīru koriem) astoņas bija cittautiešu kompozīcijas. Tikai „Gods Dievam augstībā“ un „Osianna“ bija sacerējuši Jurjānu Andrejs un O. Šepskis. Ērģeļu pavadījumu izpildīja prof. L. Bētiņš. Garīgam koncertam sekoja dziedātāju sacikste, kurā piedalījās 16 jaukti un 6 vīru kori (t. i. apmēram 20 proc. no visa kora skaita). Sacensībai bija izvēlētas 4 dziesmas (Hendeļa „Alleluja“, Janzena „Piemīni mūs žēlīgi“, J. Vītola „Beverīnas dziedonis“ un J. Vītola aranž. „Snīga sniegi, putināja“). Pirmās godalgas (sudraba kausu, kurā bija dāvājušas „Baltijas Vēstneša“ un „Balss“ redakcijas) ieguva Rīgas latviešu dziedātāju biedrības vīru koris (J. Ozola vadībā), (sudraba liras) Rīgas Latviešu dziedātāju bie-

drības jaukts k. (J. Ozola v.) un Jelgavas „Liras“ vīru k. (J. Straumes v.), (sudraba kausu, kuŗu bija dāvājusi R. L. Biedr.) Džukstes jaukts k. (Veidemaņa v.); otrās godalgas (sudraba kausu) — Vecpiebalgas jaukts k. (Korneta v.) un (sudraba takts zizli) Limbažu dziedātāju biedrības jaukts k. (Šmita v.); trešo godalgu (sudraba takts zizli) — Rundāles dziedātāju biedrības jaukts k. (Rozenberga v.); ceturtās godalgas (takts ziļus ar sudraba apkalumiem) — Rīgas Mārtiņa baznīcas jaukts k. (Briģa v.) un Pēt.-Ārrīgas dziedātāju biedrības jaukts k. (Jureviča v.); piektās godalgas (karoga saites) — Valmieras jaukts koris (Grīnberga v.) un Dundagas jaukts k. (J. Dreiberģa un Fr. Adamoviča v.) un sestās godalgas (goda diplomus) — Pēterb. Ārrīgas dziedātāju biedrības vīru k. (Jureviča v.) un Daugaviešu jaukts k. (J. Steinīša v.). — Trešā Svētku dienā, t. i. 17. jūnijā, piedaloties dziedātāju koriem, ērģelēm un orķestriem, notika Svētku galvenā daļa — laicīgais koncerts. Lietus todien bija mitējies, kamdēļ Svētku ēkā bija sapulcējušies ap 25.000 klausītāju. Uz estrades dībenā atradās ērģeles, vidū, četrstūrī orķestrs, aiz tā, pa kreisi no diriģenta, — basi, pa labi — tenori, priekšā pa kreisi — soprani, pa labi — alti. Programā bija uzņemtas 17 dziesmas (6 jauktam, 7 vīru un 4 jauktam un vīru koriem, pie kam daļu no viņām izpildīja orķestra pavadijumā). 12 no viņām bija latviešu skaņdarbi: K. Baumaņa — „Dievs, svētī Latviju“, D. Cīmzes — „Kas tie tādi, kas dziedāja“, J. Cīmzes — „Ej bāliņi lūkoties“, A. Jurjānā — „Aiz upītes“, „Bandinieku rudzi auga“, „Dievs, dod mūsu tēvu zemei“, „Latvijas kalnājos, Latvijas lejās“, un „Ligojat, ligsmojat“, J. Kades — „Neviens putniņš tā nepūta“, J. Straumes — „Bērit, manu kumeliņ“, J. Vitola — „Beveriņas dziedonis“, „Snīga sniegi, putināja“. Visas programā uzņemtas dziesmas tika nodziedātas ļoti apmierinoši, izņemot, varbūt, A. Jurjāna Svētku himnu („Ligsmojat, ligojat“), kuŗa nebija pietiekoši iestudēta. Toties, kad to

atkārtoja nākamā dienā, šis robs jau bija izlīdzināts un viņa izsauca lielu sajūsmu. Vislielākās ovācijas tomēr izpelnījās J. Vītola balade „Beveriņas dziedonis“, kuŗu nācās pat atkārtot. No diriģentiem tā laika kritiķi sevišķi izcēla Vigneru Ernestu, ar lielu atzinību atzīmēdami arī viņa komponētās dziesmas. Pēc koncerta sarīkoja Kurzemes gubernatoram parasto serenādi, kuŗai Svētku ēkā sekoja goda mielasts. Uz viņu bija izņemtās 1300 galda kartes. Runātāji — J. Čakste, Fr. Grosvalds, sirmais Bētiņa tēvs, A. Vēbers, skolotājs Ozoliņš un citi izcēla gan pašu dziedātāju, gan Rīcības komitejas, gan tautskolotāju, gan preses lielos nopelnus Svētku rīkošanā un grūto sagatavošanas darbu sekmīgā veikšanā. Neraugoties uz to, ka daži laikraksti, — kaut gan ar prieku jāatzīmē, nedaudzi, — diezgan asi uzbruka Svētku rīkotājiem, tomēr visās runās izskanēja domas, ka vienprātības gars latvijos vēl nav zudis un kā tur, kur to prasa vispārējais labums, netiek žēloti nedz pūliņi, nedz nauda. Mielastā piedalījās arī somu profesors Mikola, kuŗš atzīmēja, ka somi, neraugoties uz visiem labvēlīgiem apstākļiem, šādus svētkus vēl nespējot rīkot. Kopmielasta laikā, tāpat kā nākošā vakara ballē, kori, Vigneru Ernesta vadībā, sarīkoja apdziedāšanos, kuŗa pie Svētku dalībniekiem atstāja dziļu iespaidu. — Ceturtā dienā notika plašs instrumentāli-vokāls koncerts, kuŗā šoreiz ņēma dalību augstāki minētais no nelieliem (pa 3—7 cilvēki) lauku orķestrišiem sastādītais ansamblis. Tā kā šie mazie orķestri bija diezgan nepilnīgi, viņu instrumenti stipri nevienādi un saskaņošana ļoti grūta, tad katram saprotams, ka Svētku orķestra sagatavošana nebija viegls uzdevums. Un ja nu tomēr šis orķestrs apmierināja pat cittautiešu kritiķus, tad jāatzīst, ka virsdiriģents A. Jurjāns, un arī šim koncertam sevišķi pieaicinātie J. Jurjāns un J. Vītols teicami bija veikuši ārkārtīgi grūto darbu. Koncerta programma sastāvēja no 16 numuriem, no kuŗiem 10 bija veltīti kora dziesmām (6 jauktiem, 3

vīru un 1 jauktam un vīru koriem), 3 — pūteju, 2 — stīgu un 1 — jauktam orķestrim. Koru dziesmas bija no sekošiem latvju komponistiem: J. Cimzes — „Kas tie tādi, kas dziedāja“, A. Jurjāna — „Aiz ūpītes es uzaugu“, „Latvijas kalnājos“, „Līgojat, ligsmojat“, „Pūt vējiņi“, J. Kades — „Neviens putniņš tā nepūta“, E. Vignera (aranžējums) — „Līgo dziesmas“, J. Vitola — „Beveriņas dziedonis“. Lielākā viņu daļa bija jau izpildīta dienu iepriekš, tā kā šinī koncertā tās izskanēja daudz pārliedzinošāki. Orķestri atskaņoja sekošus latvju skaņdarbus: A. Jurjāna — „Ačkups“ (jaukt. orķ.) un „Latvju tautas brīvlaišana“ (stīgu orķ.), J. Jurjāna — „Jubilejas maršs“ (pūt. orķ.) un J. Vitola — „Valce grotesque“ (stīgu orķ.). Pēc vācu kapelmeistara Hākena atsauksmes viņas izpildītas diezgan apmierinoši un devušas par latvju skaņdarbiem vislabāko liecību. Atzinību izpelnījās arī jaunie diriģenti. Pēc koncerta ar skaļiem nerimstošiem aplausiem izsauca pēc kārtas visus Svētku diriģentus — Bētiņu un Zīles tēvus, Vigneru Ernestu, J. Kadi, J. Vitolu un ērģeļu mākslinieku prof. L. Bētiņu, kurš pavadīja vairākas koru dziesmas. Vakarā Svētku dienas noslēdza grandioza balle, kurā piedalījās vairāk kā 5000 deļotāju. Svētku aprakstītāji aizrāda, ka šķiru starp viņu dalībniekiem neesot bijis, visi sapulcējušies aizmirsuši savu stāvokļu starpību un pilnīgi atdevušies jūtām, kas pārņēmušas visu tautu. Līdz ar to apstiprinājās doma, ka tie bijuši patiesi tautas svētki, kuršos ņēmušas dalību nevis kādas atsevišķas kārtas, bet gan visa tauta. Vispāri, Svētki, garīgā ziņā izdevās teicami. Materialā ziņā bija jācieš nelieli zaudējumi, jo lietainā laika dēļ izcēlas neparedzēti izdevumi. Te var atzīmēt, ka atskaitot Lauksaimniecības izstādi, visās Jelgavas teatru telpās 2 reiz dienā notika teatra izrādes, bet Rīgā, Latviešu Biedrība, bija sarīkotas Zinību komisijas sēdes. Svētki bija pulcējuši un apvienojuši ap sevi ne tik vien Vidzemes un Kurzemes, vai arī Igaunijas un

Kauņas apvidus latviešus, bet arī tos tautas dēlus, kas bija izkaisīti plašā Krievijā, tālā Sibīrijā, un pat aizjūras Amerikā. Dziesmu dienās tie ieguva atjaunotu spēku, apzinājās par vienoto tautu un ar jaunu sparū ķērās pie saviem darbiem, neaizmirdami arī augstos centienus vispārības labā.

Drīz pēc šiem svētkiem sāka pacelties balsis, ka Vispārēji dziesmu svētki nav vairs vajadzīgi, radās arī šaubas, vai pie mainījušamies apstākļiem tos vairs varēs sarīkot. Nevajaga aizmirst, ka XX. g. s. sākumā bija izaugusi jauna paaudze, kas gāja pavisam citus kultūras ceļus, izcīnīja pavisam citas cīņas. Radās jauni lozungi, ap kuriem vienojās liela tautas daļa. Krasas pārmaiņas bija notikušas arī uzskatos par mākslu, zinātņi, reliģiju. Latvju tauta vairs nebija viengabalaina, kā 80-gados, kad tika organizēti pirmie dziesmu svētki. Nu jau bija izkristalizējušās ne tikai atsevišķas šķiras, bet sāka jau rasties atsevišķas partijas, sākās partiju cīņas. Šīs cīņas aizskāra arī rakstniecību un mākslu. Tā kā Rīgas Latv. biedrība latviešu dzīvē vairs nespēja pirmo lomu, ierosinājums sarīkot jaunus vispārējus dziesmu svētkus, izgāja 1901. gadā no Pēterburgas Ārīgas dziedāšanas biedrības. Viņas uzsaukumam atsaucās ap 80 koru ar 5000 dziedātājiem, radās arī garantī, kas nodrošināja uzņēmuma materialo stāvokli. Tomēr nodoms izjuka, jo Krievijas valdība nedeva vajadzīgo atļauju. Uz dažiem gadiem lieta aplusa, bet tad, 1903. g. iniciatīvi atkal pārņēma Rīgas Latv. biedrība, un tai izdevās arī izdabūt vajadzīgās atļaujas sarīkot V. vispārējos dziesmu svētkus Rīgā, 1904. g. 18., 19. un 20. jūnijā.

Svētku Rīcības komiteja sastāvēja no Fr. Grosvalda, kā priekšsēdētāja, K. Ozoliņa — viņa vietnieka, K. Celmiņa — mantziņa, S. Štrausmaņa — rakstveža un locekļiem: A. Ārgaļa, K. Berga, E. Dārziņa, A. Dombrovska, S. Gustava, K. Ķergalvja, P. Lindberga, Dr. M. Lejiņa, M. Pagasta, un J. Vanaga. Drīz pēc savas nodibināšanās Komiteja sasauca paplašinātu sēdi, kuŗā

piedalījās arī 58 koru diriģenti. Šinī paplašinātā sēdē, pēc tam, kad noskaidrojās, ka pieteikušies 197 kori ar 7.342 dziedātājiem, uzstādīja garīgo un laicīgo koncertu programmas. Garīgā koncertā (ar vēlākām pārmaiņām un papildinājumiem) bija uzņemtas 15 dziesmas (10 jaukt. un 5 vīru koriem), no kurām latviešu komponētas bija tikai 4, bet laicīgā koncertā — 23 dziesmas (18 jaukt. un 5 vīru koriem). No pēdējām, tāpat kā IV. svētkos, cittautiešu sacerētas bija 3. Pēc komponistiem dziesmas sadalījās šādi: K. Bauņa — „Dievs, svētī Latviju“, D. Cimzes — „Maza biju, neredzēju“, E. Dārziņa — „Mēness starus stigo“, A. Jurjāna — „Ak, Jeruzaleme, modies“ (aranž.), „Mūsu Tēvs debesis“, „Div' baloži pelķē dzēra“, „Nevis slinkojot un pūstot“, „Pūt vējiņi“, „Stādīju ieviņu“, „Tautiešam roku davu“, „Upe nesa ozoliņu“, P. Jurjāna — „Bārenīte“, „Ligo dziesmas“, J. Kades — „Alleluja“, E. Melngaiļa — „Ar laiviņu ielaidosi“, „Dievs dod mūsu tēvu zemei“, „Dzērāj' puišis bēdājās“, E. Veidenberga — „Uz jūras“, prof. J. Vītola — „Dievu lūgums“, „Āvu, āvu baltās kājas“, „Gaismas pils“, „Kur priedīte, tavas skujujas?“, „Mana tēvija“. Lai veicinātu pareizu dziesmu iemācīšanu, prof. J. Vītols sastādīja „Pamācību, kā V. Latv. Visp. Dziesmu svētku dziesmas jāmāca“ un koru pārbaudīšanai taisījis apceļot Kurzemi. Vēlāk dziedātāju skaits vēl pavairojās un sniedzās pāri 9000 cilvēkiem. Sakarā ar to presē pacēla jautājumu ierosināt koriem jo rūpīgus pārbaudījumus, lai tādā kārtā samazinātu pārāk lielo dziedātāju skaitu. Rīcības komiteja šos aizrādījumus ievēroja un paziņoja, ka pirms svētkiem Rīgā notiks koru pārbaudīšana. Pret to koru vadoņos un arī sabiedrībā pacēlās pretrunas un presē sākās diezgan asas pārrunas. Tika arī nodibinātas 5 godalgas (3 — no Rīcības komitejas un 2 no R. L. b. muzikas komitejas) par labākām kompozīcijām koncertu programai. No iesūtītām kompozīcijām — 150 rbl. — piešķīra prof. J. Vītola — „Karaļa meitai“

(jaukt. kor.), II. godalgu — 100 rbļ. — tā paša autora — „Ceļiniekam“ (jaukt. k.) un divas III. godalgas — à 75 rbļ. — J. Vītola — „Krīvu krīvam“ (vīr. kor.) un A. Kalniņa — „Līgas svētkiem“ (jaukt. kor.). Par virsdiriģentiem ievēlēja prof. J. Vītolu, A. un P. Jurjānus un P. Jožuusu. Nodibinājās Apģērbu, Dzīvokļu, Ekspertu un citas komisijas. Apģērbu komisijas uzdevumā mākslinieks J. Madernieks bija izgatavojis vairākus paraugzīmējumus sieviešu tautas apģērbiem, bija veikti arī citi priekšdarbi (iespiestas 8000 eksemplāros un visiem koriem izsūtītas notes), bet tad sākās krievu-japāņu karš. Sakarā ar to Dziesmu svētku svinēšanu nācās atlikt uz nenoteiktu laiku. Karam sekoja 1905. g. revolūcija un viņas izsuktās represijas, kad zuda visas cerības uz kādreizēju Svētku iespējamību. Tomēr, sakarā ar 200 gadu jubilejas svinēšanu Vidzemes pievienošanai Krievijai, Rīgas Latv. biedrībai izdevās dabūt atļauju V. visp. dziesmu svētku sarīkošanai 1910. gada 19., 20. un 21. jūnijā.

Rīcības komiteju nolēma sastādīt no sekošiem 8 locekļiem: Rīgas Latv. biedrības un R. L. b. muzikas komisijas priekšsēdētājiem un 3 R. L. biedrības un 3 muzikas komisijas ieceltiem locekļiem. Vēlāk, kooptējot, viņu skaitu pavairoja, tā kā galīgā veidā Komiteja sastādījās no: Fr. Grosvalda — priekšsēdētāja, K. Ozoliņa — viņa vietnieka, A. Štrausmaņa — rakstveža, O. Grinberga — viņa vietnieka, J. Meilanda — mantziņa un locekļiem: A. Ārgaļa, J. Brigadera, A. Dombrovska, A. Grinvalda, J. Kalniņa, K. Ķergalvja, L. Neuburga, M. Pagasta, K. Pēkšena un J. Virša. Drīz vien noskaidrojās, ka pieteikušies 70 kori, (14 Rīgas un 56 lauku) ar apmēram 2200 dziedātājiem. Vēlāk šis skaitlis drusku palielinājās, tā kā Svētkos ņēma dalību 82 kori (65 jaukti, 8 vīru un 9 jaukt. un vīru) ar 2300 dziedātājiem. Sekmīgākai priekšdarbu veikšanai nodibinājās vairākas komisijas — Programmas, Būves, Dzīvokļu u. c. Viens no galvenākiem jautājumiem bija Svētku ēkai piemērota laukuma at-

rašana, jo Pilsētas valde Esplenades laukumu šim nolūkam neatļāva. Kā piemērotāko Komiteja atrada laukumu starp Stabu un Bruņinieku ielu pagarinājumiem, blakus dzelzsceļu centralai preču stacijai. Ēkas celšanai Būvkomisija izsludināja sacensību. No iesūti-
tiem 5 projektiem pirmo godalgu piešķīra architekta E. Poles un otro — arch. studenta E. Auniņa uzmetumiem, kā arī nolēma celt ēku pēc Poles projekta. Celšanas darbus mazāksolīšanā izdeva namdarim Eizenbergam, kuŗš apņēmas tos izvest par 31.344 rbļ. Ēkā bija paredzētas 10.236 numurētas vietas, kuŗu cenas bija noteiktas no 1 līdz 5 rbļ. Programas komisija, saziņā ar koru diriģentiem, izstrādāja Svētku koncertu galīgās programmas, pēc kam varēja iespiest (10.000 eksemplāros) un izsūtīt koriem vajadzīgās notes. Par virsdiriģentiem ievēlēja prof. J. Vitolu, A. un P. Jurjānus un P. Jozuusu, bet par goda diriģentiem — J. Bētiņu un J. Zili. Lai veicinātu dziedāšanas mākslu un pareizu dziesmu iemācīšanos, Svētku virsdiriģentu vadība sarīkoja koru vadītāju kursus un izsūtīja visiem koriem prof. J. Vitola sastādīto „Pamācību“. Šini pat nolūkā noturēja koru grupu mēģinājumus. Bez tam izsludināja 9 godalgas (7 no Rīcības Komitejas un 2 no R. L. b. muz. kom.) dziesmu kaŗā godalgotiem koriem. Instrumentālam koncertam nolīga Edinburgas orķestri F. Blona vadībā, kuŗu, uz P. Jurjāna priekšlikumu, papildināja ar 20 stūdeniekiem. Ērģeļu būvētājam Martinam Svētku vajadzībām Komiteja uzdeva būvēt 20 balsu ērģeles. Svētku propagandai nolēma iespiest sevišķu plakatu, izsludinot tam sacensību. Kaut gan Sacensības komisijai, kuŗa sastāvēja no māksliniekiem J. Madernieka un J. Rozentāla un litografa Grosseta, bija iesūtīti 12 plakata projekti, neviens no viņiem neizrādījās I. godalgas cienīgs. Izvests tomēr tika M. Grinfelda plakats ar kokli turošu sievieti uz Svētku ēkas pamata. J. Madernieks izgatavoja arī 3 atzinības zīmes koru godalgošanai. Tā kā visi Svētku priekšdarbi prasīja lielus izdevumus, Rī-

cibas komiteja izdabūja vajadzīgos aizdevumus, kā arī, gadījumā, ja celtos deficīts, iegūva no 20 turīgākiem latviešiem 9200 rbļ. lielu garantiju. Šis šaubas izrādījās par nepamatotām, jo, neraugoties uz lieliem izdevumiem (ap 56.200 rbļ.), Svētki deva apm. 5000 rbļ. lielu atlikumu.

Pirmās Svētku dienas rītā, kad koru vadoni Latviešu biedrības telpās pulcējās saņemt nozīmes un izlozēt koru rindu Svētku gājienam, lietus lija bez apstāšanās. Svētku sajūsmu tas tomēr neizjauca, un pēc ilgiem gadiem sastapušies dziedātāji zem lietus sargiem bezbēdīgi tērēja. Kā goda kārtībnieki, tāpat, kā visos agrākos svētkos, darbojās mūsu augstskolu audzēkņi. Dziedātāju gājiena priekšgalā gāja Komitejas vīri, nesdami vēsturiskos — pirmo Dziesmu svētku un R. L. biedrības — karogus. Ielu malās, abās pusēs, pulcējās biezs nekustošs ļaužu mūris. Vietām uz dziedātājiem bira vesela ziedu krusa. No Latviešu biedrības gājiena devās uz Pili, kur to sagaidīja Vidzemes gubernators Sveģincevs. No turienes tas devās uz Svētku namu, kur dziedātājus apsveica svinīgi cildinošas ērģeļu skaņas, kuŗas raidīja mūsu lielais ērģeļmākslinieks A. Kalniņš. Klausītāju ieradās tik daudz, ka drīz vien pietrūka biļešu. Kad visi dziedātāji bija sapulcējušies, Rīgas kori, P. Jozuusa vadībā, nodziedāja N. Allunana komponēto apsveikšanas dziesmu par godu lauku un citu pilsētu koriem. Dziesmai sekoja Rīcības komitejas priekšsēdētāja Fr. Grosvalda runa, kuŗā tas atzīmēja, ka vecais dziesmu gars pēc ilgiem gadiem atkal parādījies, pulcēdams ap savu karogu tautas krietnākos dēlus un meitas. Nākamais runātājs — Vidzemes dziedātāju pārstāvis — Cēsu pilsētas galva V. Bērzonis atzina, ka nogurušie un izirušie kori sākuši atkal atdzimt un ka šie svētki stiprinās un iesildīs daudzu šaubīgu un nogurušu latviešu sirdis. Kurzemes dziedātāju koru vārdā runāja mācītājs J. Osis, bet īpaši mīļš un dārgs sveiciens bija stud. Ķempa runa, kuŗš griezās pie Svētku dalībnie-

kiem aizmirsto latgaliešu vārdā. Pēc runām sekoja dziesmu kaŗš, kuŗā piedalījās 13 jaukti un 2 vīru kori, Kā eksperti sacensībā piedalījās N. Allunāns, J. Be-
 tiņš, A. Bobkovics, E. Dārziņš, M. Guben, A., J. un P. Jurjāni, J. Kade, A. Kalniņš, Veidemans un J. Zile. Par sacensības dziesmām bija izraudzītas A. Kalniņa „Imanta“ un P. Čaikovska „Leģenda“. Rezultātus pa-
 ziņoja Svētku pēdējā dienā un tie bija sekoši: I. god-
 algas saņēma R. L. biedrības jaukts un vīru kori (diriģ. P. Jozuuss) — J. Rozentāla gleznu „Teika“ un sudraba kausu, Pēterp. Latv. dzied. b-bas jaukts k. (d. prof. J. Vitols) — skaistu vāzi un Jaungulbenes vīru k. (d. Ezernieks) — sudraba līru; II. godalgas — Mangaļu-Milgrāvja jaukt. k. (d. Brēmans) — sudraba kausu, un Rīgas Balt. Palīdz. b-bas jaukt. k. (d. Pur-
 viņš) — sudraba līru; III. godalgas — Cēsu viesīgās b-bas jaukt. k. (d. Bērzonš un Kornets) — R. Zariņa gleznu un Smilt. dzied. un muz. b-bas jaukt. k. (d. Pētersons) — gleznu. Atzišanas rakstu dabūja Limbažu jaukts koris (d. Silš). — Nākamā diena bija veltīta ga-
 rīgam koncertam, kuŗā bija uzņemtas 16 dziesmas (11 jaukt. un 5 vīru korjiem). Lielākā viņu daļa pie-
 derēja sveštautu komponistiem, jo no mūsu skaņ-
 ražu darbiem tika izpildītas tikai A. Jurjāna — „Ak, Jeruzaleme, modies“ (aranž), „Mūsu Tēvs debesīs“, J. Kades — „Alleluja“, E. Melngaiļa — „Kā briedis brēc“, prof. J. Vītola — „Dieva lūgums“ un „Tu, kas mīti debesīs“. Jaukts koris dziesmas nodziedāja droši un jūsmīgi un dziedātajos radās pārliecība, ka tiem nav ko bīties no salīdzinājumiem ar agrākiem dzies-
 mu svētku panākumiem. Ģrūtāk nācās vīru korim, jo viņš samērā bija diezgan niecīgs. Tomēr arī tas tei-
 cami izturēja pārbaudījumu. — Nākamā Svētku dienā, jau vairākas stundas pirms koncerta sākšanās, pie bi-
 lešu kasēm notikās neparasta drūzmēšanās, un kaut gan kasieri sāka pārdot nākamās dienas biļetes, ļoti daudziem bija jāatstāj Svētku laukums neapmierinā-
 tiem. Pēc novērotāju domām, ja telpas būtu atļāvušas,

apmeklētāju skaits būtu mazākais 30.000 cilvēku. Pirms koncerta gubernators Svegincevs nolasīja Krievijas ķeizara Nikolaja II. telegramu, kurā tas pateicās par latviešu dziedātāju izteiktām padevības jūtām. Telegramai sekoja Krievijas valsts himna, pēc kam sākās pats koncerts. Tas sastāvēja no 24 dziesmām (17 jaukt., un 7 vīru k.), šoreiz vienīgi latvju skaņražu darbiem. Pēc autoriem tās sadalījās šādi: N. Allunāna — „Divi ceļinieki“, K. Baumaņa — „Dievs, svētī Latviju“, D. Cimzes — „Kas tie tādi, kas dziedāja“ (aranž.), „Maza biju, neredzēju“ (aranž.), J. Cimzes — „Ligo dziesmas“, E. Dārziņa — „Mēness starus stigo“, A. Jurjāna — „Aiz upītes es uzaugu“ (ar.), „Latvijas kaļņajos“, „Latvji, brāļi“, „Nevis slinkojot un pūstot“, „Pūt vējiņi“ (ar.), „Stādiju ieviņu“ (ar.), „Tautiešam roku devu“ (ar.), P. Jurjāna — „Ej, saulīte, drīz pie Dieva“, (ar.), „Jāju dienu, jāju nakti“ (ar.), A. Kalniņa — „Imanta“, E. Melngaiļa — „Ai, manu kumeļu“, „Dzērājs puisis bedājas“, E. Veidenberga — „Uz jūras“, prof. J. Vītola — „Aun, meitiņa, baltās kājas“ (ar.), „Ceļinieks“, „Gaismas pils“, „Kur, piedīte, tavas skujas?“ (ar.), „Mana tēvija“. Pēc E. Dārziņa atsauksmes jauktie kori šinī koncertā uzrādījuši lielu korektību ansamblī un, zīmējoties un balss līdzekļu izmantošanu forte vietā, kādu īpašu seviš netaupīšanu. Vīru koris, protams, arī šoreiz nevarēja sacensties iespaids ziņā ar jauktā kora panākumiem, tomēr jāatzīst, kā tas turējās braši un patika publikai. Sajūsma pēc koncerta, tiklab dziedātāju, kā klausītāju starpā bija īsta, dzīva un neliekuļota. — Plkst. 9 vakarā sākās Svētku mielasts, kas bija pulcinājis visai daudz viesu. Fr. Grosvalds savā runā izsacīja pateicību virsdiriģentiem, prof. J. Vītols galvenos nopelnus piešķīra P. Jozuusam un Jurjānu Pāvilam, bet diriģents Eglīts uzsvēra, ka visvairāk pateicības pienākas dziedātājiem, jo tie, neraugoties uz visiem kūdījumiem, pārvarējuši visus tiem ceļā liktos šķēršļus un ar lielu pašaieliedzību turējušies pie dotā

vārda. Runāja arī igauņu un lietuvju pārstāvji, kuŗi izteica cerības uz ciešu kopdarbību un vienību. Runas turpinājās nākamā vakarā, kad pēc instrumentāli-vokālā koncerta bija sarīkots slēgts mielasts koru diriģentiem, virsdiriģentiem un Rīcības komitejas locekļiem. Tur ar runām uzstājās daudz lauku diriģentu un tās plūda no sajūsmas, prieka un gavīļu pilnas sirds par Svētku diēno izdošanos. — Trešā dienā bija nolikts vokāli-instrumentālais koncerts, kuŗš izdevās tikpat spoži, kā abi priekšējie. Koncertā piedalījās, kā jau augstāk minējam, Edinburgas simfoniskais orķestrs, kas skaitīja pāri par 100 muziķiem, to starpā arī dažus latviešus. Divās daļās sadalītā programma sastāvēja no 12 numuriem, no kuŗiem 7 bija kora dziesmas (dažas no viņām pavadīja orķestrs un ērģeles), bet 5 kompozīcijas simfoniskam orķestrim. Visas instrumentālās kompozīcijas bija latvju skaņražu darbi; no kora dziesmām 3 bija cittautu viešņas. Kā dziesmu autori šoreiz reprezentējās P. Jurjāns, kuŗš bija harmonizējis „Tautas dziesmas“ un „Līgo dziesmas“, bet prof. J. Vītola „Beveriņas dziedonis“ izsauca veselu aplausu vētru. Viņa „Dziesmā“ solo partiju ar labskanīgu balsi nodziedāja jaunā dziedātāja Dagmara Rozenberg, kaut gan tā bija sadzirdāma tika: pirmās vietās. Orķestrālo kompozīciju autori bija A. Jurjāns („Latvju brīvlaišana“, „Svētku maršs“ un „Tūdaliņ, tagadiņ“), A. Kalniņš (simf. dzeja „Pie Staburaga“) un prof. J. Vītols (simf. tēlojums „Līgo“). Pēc koncerta visiem diriģentiem — A. un P. Jurjāniem, prof. J. Vītolam un P. Jozuusam, goda diriģentiem — J. Bētiņam un J. Zīlem, kā arī ērģeļu māksliniekam A. Kalniņam pasniedza krāšņus lauru vainagus. Pēc tam sākās godalgu izdalīšana dziesmu kuŗā piedalījušamies koriem. Tad sumināja Svētku rīkotājus, pēc kam viss koris ērģeļu pavadībā uzsāka tautas lūgšanu „Dievs, svētī Latviju“, kuŗai pievienojās visi klausītāji. Šis bija viens no cēlākiem Svētku brīžiem, jo nebija, laikam, nevienas latviešu

sirds, kas nebūtu aizrauta no dziesmas svētsvinīgām skaņām. — Svētku dienas, kā parasts, nobeidza lielā Svētku ballē, kurā piedalījās vairāk par 6000 dejotājiem. Arī šoreiz, tāpat kā Jelgavā, bija aizmirsti kartu aizspriedumi, ārējās atšķirības, formas un formalitātes, kas citā laikā tika stingri ievērotas.

Tāds īsumā ir atskats uz pieciem agrākiem vispārējiem dziesmu svētkiem. No viņa redzams, ka šie svētki bijuši viens no svarīgākiem faktoriem, kas veicinājuši mūsu tautas garīgo apvienošanos un nacionālās idejas stiprināšanos. Dziesmu svētki bez kartu izšķirības pulcējuši latviešus no visām pasaules malām, iepazīstinājuši ar mūsu īpatnējo kulturu arī cittautiešus, pierādinādami, ka mēs neesam tikai zemes rūķi bez augstāka gara lidojuma, bet gan tauta ar zināmām kultūras prasībām un jau diezgan augsti vērtējamām bagātībām. Līdz ar to viņi atspoguļojuši mūsu muzikalās dzīves attīstību, fiksējuši tās katrreizējo stāvokli un apstiprinājuši domas, ka viss mūsu dzīves pamats bijis un paliek dziesmā. — Pasaules kaŗš, bēgulošanas un gaitniecības gadi, vecās Krievijas sabrukums, patstāvīgās Latvijas nodibināšanās, — viss tas ienesa mūsu dzīvē ievērojamas pārmaiņas. Dažus gadus atpakaļ, sakarā ar Pirmo dziesmu svētku 50 gadu piemiņas dienām*), vispārējo dziesmu svētku ideja no

*) „Dziesmu dienas“ bija sarīkotas 1923. g. 16 un 17 jūnijā. Atklāja viņas ar runu Valsts prezidents J. Čakste, salīdzinādams mūsu dziesmu svētkus ar senās Grieķijas olimpiādēm. Abu dienu koncertos izpildīja 22 dziesmas no J. Cimzes, E. Dārziņa, A. un P. Jurjāņiem, A. Kalniņa, E. Vignera, prof. J. Vītola un J. Zāliša virsdiriģentu P. Jozuusa un T. Reitera vadībā. Koncertu programmas bija sastādītas tā, ka blakus mūsu skaņražu jaunākiem darbiem, izpildīja dziesmas gandrīz no visiem agrākiem dziesmu svētkiem. Līdz ar to viņas attēloja pakāpenisku koru dziesmu attīstību, sākot ar Cimzes vienkāršiem tautas dziesmu harmonizējumiem un beidzot ar tehniski izsmalcinātām prof. J. Vītola („Dūkņu sils“) un J. Zāliša („Biķeris miroņu salā“) kompozīcijām. Šie koncerti ļoti spilgti pierādīja, ka mūsu koriem nav sveša arī jaunāko moderno komponistu — A. Kalniņa, prof. J. Vītola, J. Zāliša — izsmalcinātā valoda, un izklaidēja domas, ka viņu darbi nebūtu tautai saprotami un atveidojami. Taisni otrādi, tā lielā sajūsma, ar kādu 25.000 lielais klausītāju pūlis uzņēma šās dziesmas, pierādīja, ka viņas tautai tuvas un saprotamas.

jauna atdzima, divu gadu laikā ir veikti visi grūtie svētku sagatavošanas darbi, un nu, šā gada jūnijā, mēs no jauna varēsīm pierādīt, ka arī tagad „dziesmas vieno latvju tautu“.

Salīdzinot ar pirmskaņa stāvokli, kori kvalitātes ziņā izrādīja lielu progresu un savu diezgan grūto uzdevumu bija veikuši vairāk kā apmierinoši, jo pat grūtākās dziesmas tie atveidoja ar ritmisku un tonālu precizitāti un lokanību. Gadu pirms Dziesmu dienām plaši apvienotu koru koncerti notikās Jaunatnes svētkos. Viņos ņēma dalību 126 kori ar apm. 3000 dziedātājiem (te var atzīmēt, ka apm. 70 no viņiem dibināti pēc kara), E. Melngaiļa un T. Reitera virsvadībā (trešais virsdiriģents P. Josuuss bija saslimis un koncertos nedirģēja). Kori pārsteidza klausītājus ar labo kopskaņu, milzīgo spēku un teicamo disciplīnu. Trešā svētku dienā sarīkoja arī dziesmu karu, kurā diemžēl piedalījās tikai 7 kori. No vienas puses korus no piedalīšanās atturēja nedrošība, bet no otras puses bija vainīgs nesamērīgais koru sastāvs, jo pēc kara viņos sajūtams ārkārtīgs vīru, sevišķi tenoru, balsu trūkums. Koru sacensības žūrija sastāvēja no E. Melngaiļa, T. Reitera un E. Vignera. Arī publika uzņēma viņu ar lielu interesi un dzīvu dalību. Blakus apvienoto koru koncertiem, kas notikās uz Esplanades laukuma, Doma un Jaunā Ģertrūdes baznīcās bija sarīkoti T. Reitera un E. Melngaiļa koru koncerti, uzstājās Jaunatnes savienības simfoniskais orķestris, kā arī daudzi solisti (Amatnieku b-bas telpās, piem. bija sarīkots Latgales tautas dziesmu vakars). Šie Jaunatnes dienu koncerti atdzīvināja tautā kora dziedāšanu un bija patiesībā tā sēkla, no kuras izauga pēc dažiem gadiem VI vispārējie dziesmu un muzikas svētki.

J. Poruks.

Latvju muzikas pēdejie septiņi gadi.

Pirms kara Latvijā sastopam gan samērā bagātu muzikas dzīvi, tomēr grūti būtu to apzīmēt par attīstītu, vienotu un organiski augošu veselā, brīvas tautas muzikālo kulturu. Tie bija izkaisīti kultūras sākumi. Rīgā, kā ikvienā Eiropas lielākā pilsētā, un jo sevišķi vēl ievērojot viņas ģeografisko stāvokli (itkā maiņas punkts starp vakariem un rītiem) koncertu netrūka; labprāt viesojās pat izcilus māksliniekus. Bija arī vairākas muzikas skolas, kas sniedza plašākai sabiedrībai vidējo muzikālo izglītību. Bija latviešiem pašiem savi skaņraži un izpildītāji, kaut arī nedaudz. Tautā visplašāk un gandrīz vienīgi bija attīstījusies koru dziedāšana. Visas šīs parādības tomēr vāji saistījās kopā par kautko viengabalainu. Daudz kam bija tīri gadījuma vai fragmentars raksturs. Nebija lielāku vienojošu latvisku muzikālo centru, kas izaudzinātu un attīstītu muzikālo kultūru kā plašu garīgu strāvu. Lielākās muzikālo personības darbojās ārpus Latvijas, svešos apstākļos, ieliekot daudz no sava tiešā darba augļiem cittautes (sevišķi krievu) kultūras apcirkņos. Patstāvīgas Latvijas valsts nodibinašana tāpēc uzskatāms kā viens no vissvarīgākajiem notikumiem arī latvju muzikālo dzīvē, jo no šī brīža tikai pamazām visi dažādie mazie skaņu mākslas strautiņi sāk plūst uz vienu pusi un savienoties vienā veselā tautas daudzdzarainā muzikālo upē. Šī upe nu vairs neizsīks smiltis un purvos, bet tecēs uz plašo vispasaules kultūras jūru, ienesdama tanī arī savu svaigo šalti.

Ja gribam šeit isumā apskatīt galvenos mūsu muzikas dzīves faktoros pagājušos septiņos gados, pieturoties chronoloģiskai kārtībai, vispirms būtu jārunā par latvju operas attīstību. Principiēli svarīgāks, kaut gan laika ziņā jaunāks notikums, ir Latvijas konservatorijas nodibināšana. Konservatoriju iedomājamies kā galveno muzikas koka sakni. Tā ir augstākā muzikāli izglītojošā mācības iestāde, kuŗa sagatavo kompetentus darbiniekus visās muzikas nozarēs. Bez tādas iestādes mums ilgi būtu jādzīvo vai nu cittautu skolotāju aizbildniecībā, vai arī jānoslīgst pilnīgā mākslas diletantismā. Opera, orķestris, kamermuzika — visi tie prasa izpildītājus (nerunājot nemaz par komponistiem) ar nopietnu māksliniecisku izglītību, labu skolu. Neviens no šiem uzņēmumiem nevar ilgu laiku pastāvēt, ja nav droša avota, no kurienes pievilkt jaunus spēkus aizejošo vietā. Protams, ja prasām, lai konservatorija būtu tāda universāliestāde, kas sagatavotu visdažādākos muziķus, izpildošos i radošos, tad jājautā, vai viņa šās prasības var pildīt. Te nu viss atkarājas ne tikai no konservatorijas iekārtas, bet arī no tiem dzīvajiem spēkiem, kas konservatoriju vada un kas viņā strādā. Latvijas konservatorijas priekšgalā no pat viņas dibināšanas (1919. g. rudenā) stāv izcilus nopelniem bagāta persona — profesors Jozefs Vītols, kuŗš ar savu mākslinieka un ilggadēja pedagoga vārdu pazīstams plaši ārpus mūsu dzimtenes. Bijušie profesora J. Vītola audzēkņi Pēterpils konservatorijā ir lielākā daļa no mūsu tagadējiem radošiem māksliniekiem. Lai tikai minam J. Zālīti, A. Ābeli, H. Ori u. c. Latvijas konservatorijā zem viņa tiešas vadības ir mācījušies visi mūsu jaunākie skaņraži, starp kuŗiem varam atzīmēt: J. Graubiņu, Jāni Vitolīņu, Jāni Kalniņu, Paulu Licīti, L. Garuti un citus. Tā tad radošo mākslinieku ziņā Latvijas konservatorija (vai, varbūt, pareizāki sakot, prof. Vītols) devusi tik, cik vien mūsu apstākļos ir bijis iespējams dot. Arī citas konservatorijas klases izlaidušas pa mā-

sliniekam, kuņi, cerams, ar laiku ieņems redzamu vietu, piem., vijolnieks A. Norīts, pianiste L. Reinholde, dziedātāji: M. Vētra, K. Nīcis, Z. Gottharde-Bergkinde, A. Grēviņa, A. Pulciņa u. c. Tomēr daļa augošo izpildošo mākslinieku iet konservatorijai garām un izglitojas muzikā privātā ceļā, kam par iemeslu būs daži konservatorijas trūkumi. Kā visai jūtams trūkums minams arī tas, ka konservatorijā līdz šim nav specialas diriģentu klases. Tāpēc šinī ziņā jau tagad manāms robs, kuņš var palikt kādreiz draudošs, ja laikā nebūs sagatavoti jauni orķestra vadoņi. Šo trūkumu tomēr cer drīzumā novērst. Uz konservatoriju raugāties ar ticību, ka tur aug mūsu muzikas gaišākā nākotne.

Ja konservatoriju salīdzinām ar sakni, kas pievada jaunu sulu mūsu muzikas kokam, tad par šī koka krāšņāko ziedu jāatzīst Nacionalā opera. Operas vēstures sākumi jau iesniedzas pirmskaņa laikmetā, par ko šeit nerunāsim. Nacionalā opera dibinājas tūlīt pēc valsts proklamēšanas (1918. g., direktors prof. J. Vītols), ir pārdzīvojuši savos septiņos pastāvēšanas gados dažādas labas un ļaunas dienas (četras direkcijas maiņas), bet visumā ievērojami ir pieņēmusies kuplumā, augdama arī dziļumā. Opera apvieno sevī vairākas mākslas: muziku, dramu, deju un dekoratīvo mākslu. Te viena mērķa sasniegšanā strādā vesels pulks dažādāko mākslinieku, tāpēc no operas sasniegumiem liela mērā pareizi var noteikt arī vispārējo izpildošās mākslas līmeni. Mūsu operas lepnums ir mūsu labākie dziedoņi: A. Kaktiņš, R. Bērziņš, A. Benefelde, M. Brechman-Štengele, A. Rebāne, kuņiem pievienojas vesela rinda jaunāku un daudz sološu spēku: H. Cink-Berzinska, N. Ulande, Ed. Miķelsons, N. Vasiļjevs, A. Verners un citi. Kā pirmais diriģents visā Nac. operas pastāvēšanas laikā darbojies T. Reiters, būdams vienu laiku arī par galveno direktoru. Otrais diriģents ir komponists Jānis Mediņš, trešais bija netaisnīgs B. Valle. Šopavasār kā pirmais diriģents nākošām divām sezonām angažēts Emīls Kupers. No 1922. g.

pie operas darbojas kā galvenais režisors P. Meļņikovs, kuŗa nopelns ir sceniskās puses mākslinieciskā līmeņa pacelšana par pirmās šķiras skatuves cienīgu. Vājāk operai iet ar baletu. Neskatoties uz vairākkārtīgiem mēģinājumiem nostādīt arī baletu vienlīdz labi ar pārējo ansambli, līdz šim tas ir izdevies tikai retu laimīgu reizi. Tikai pašā pēdējā laikā, ar baletmeistares Fjodorovas saistišanu, ir vērojams solis uz priekšu. Ārzemju solisti, diriģenti un citi viesi arvien ļoti atzinīgi izteikušies par operas māksliniecisko līmeni, un mēs droši varam sacīt, ka mūsu opera ieņem izcilus vietu starp citām Baltijas valstu operām. Viņā kā dziedātāji viesojušies tādi spēki kā Sobinovs, Smirnovs, Švarcs, Petrauska, Kuzņecova un daudz citi. Starp izcilus inscenējumiem minami „Salome“, „Samsons un Dalīla“, „Aīda“, „Karmene“, „Salinieki“ un citi, pievedot tikai dažus no laimīgākajiem. Liela operas aparata uzturēšana prasa visas prāvas līdzekļus, tāpēc nesen atpakaļ šis mūsu kulturas zieds saimnieciskā ziņā bija nokļuvis grūtos finansiēlos apstākļos, ar ko sabiedrība bija ļoti nemierā. Sakarā ar notikušo direkcijas maiņu ir manāma itkā nomierināšanās. Jau nā direkcijā (A. Gulbis, J. Zālīts, P. Jožuuss) nodomājuši izvest dažas saimnieciska un mākslinieciska rakstura reformas, vispirmā kārtā apņemdams pieaicināt no ārzemēm noteikti pirmklasīgu diriģentu. Cik tāds diriģents no liela svāra, to redzējām beidzamajā sezonā tanis izrādēs, kuŗas diriģēja plaši pazīstamais Em. Kupers. Šis izrādēs pierādīja, cik augsti vērtējamus mākslinieciskus panākumus var izvilināt no mūsu orķestra, kora un solistu ansambļa enerģiska un skaidri apzināta vadība.

Kā atbalss šiem diviem lielākajiem mūsu muzikas kulturas faktoriem galvas pilsētā — konservatorijai un operai — provincē darbojas vesels tikls tautas konservatoriju un muzikas skolu un Liepājā sava opera. Tie ir mazāki, bet ne mazāk svarīgi un spēcīgi lielā koka zari. Lai varētu runāt par visas tautas muzikalo

kulturu, tad šiem mazākajiem zariem piekrīt visai svarīgs uzdevums. Kā kapilari, viņi iznēsā mākslas karstās asinis tur, kur neaizsniedz lielās dzīslas. Tautas konservatoriju uzdevums nav tik plašs, kā valsts konservatorijai. Viņas sniedz saviem audzēkņiem caurmērā vidējo muzikālo izglītību, izplāta un popularizē tautā gaumi un tieksmi uz labu muziku. Viņas arī modinās muzikai varbūt vienu otru redzamāku darbinieku, kuŗš citādi neapzinātos savu spēju. Tautas konservatorijas darbojas nopietnu muziķu-pedagogu vadībā sekošās vietās: Liepājā (agrākie direktori — komponists A. Ābele un brīvmāksl. A. Tūrss, tagadējais — Andersons), Jelgavā (direktors Jēkabs Mediņš) un Daugavpilī (direktors brīvmākslinieks N. Vanadziņš). Muzikas skolas ir atvērtas Valmierā un Cēsis.

Liepājas opera uzsāka darbību 1922. g. ar mazu orķestri un solistu skaitu A. Pārupa mākslinieciskajā vadībā. Ka mākslas ziņā Liepājas opera nav zemu vērtējama, to pierāda tas, ka vēlāk no turienes uz Rīgu pārnāca dziedātāji: H. Čink-Berzinska, N. Ulande, A. Verners un M. Vētra, lai šeit dziedātu galvenās partijas. No pagājušās sezonas par diriģentu ir pieaicināts B. Kuņķis. Vietējā sabiedrībā Liepājas opera atradusi siltu piekrišanu — viņa godam veic savu kultūrelo misiju. Repertuars, kaut arī neuzrāda visai sarežģītus un modernus darbus, apmierina patiesās mākslas prasības, un ir izvēlēts ar gaumi no labākām publikas iemīļotām operām.

Simfoniskā muzika līdz šim vēl nestāv uz drošiem pamatiem. Te jūtams itkā sastingums, salīdzinot ar citiem mūsu muzikas novadiem. Simfoniskiem koncertiem ar labi sagatavotu un arī pietiekoši svaigu (tikai pietiekoši!) programmu ir gandrīz nejaušības raksturs pat galvas pilsētā, nerunājot par provinci. Kā agrāk, tā tagad šād tad pa koncertam sārīko operas orķestrs (lielākais un disciplinētākais Latvijā) vietējo un viesu diriģentu vadībā. Pirmos valsts pastāvēšanas gados šiem koncertiem piemita zināms svai-

gums, bija arī vairāk reālu ieguvumu, jutām zināmu trauksmi augšup. Vēlākos gados Operas (koncertu rīkotājas) darbība šini virzienā itkā pagura, klausītājs, pa reizei piedzīvojis vilšanos un veltas gaidas, beidzot arī atsala. Tā tagad ne reti labs diriģents koncertē pustukšā zālē. Nekad nav tikuši sarīkoti veseli koncertu cikli ar noskaņotu programmu, maz kas ir darīts, lai izaudzinātu simfonisko koncertu publiku. Cauri braucot (vai arī uz tiešu uzaicinājumu) tomēr pa šo laiku Rīgā uzstājušies labi daudz ievērojamu ārzemju diriģentu un simfonīku-skaņražu. Varētu minēt A. Glazunovu, V. D'Endi, R. Kajanusu, Renē-Batonu, O. Friđu, G. Fitelbergu, N. Maļko, R. Hāgeli u. c. Trīs pēdējie mums pazīstami vairāk par citiem no vasaras koncertu sezonām Rīgas jūrmalā. Šais koncertos spēlēja lielāko tiesu tie paši Nacionālās operas muziķi. 1925. g., pateicoties Muziķu biedrībai, nodibinājās Rīgas simfoniskais orķestrs. Tam ir pietiekoši spējīgs sastāvs, bet atkal visa vaina — diriģenta trūkums. Kamēr vienu - otru koncertu vadīja R. Hāgels vai kāds cits pazīstams diriģents — panākumi bija ievēribas cienīgi. Tā kā orķestri uztur privāta organizācija (pabalsta arī Rīgas pašvaldība), tad, zināms, te krit svarā ierobežotie materiēlie līdzekļi. Rīgas simfoniskā orķestra un tā dibinātāju lielais nopelns ir tas, ka orķestrs sarīkoja koncertus par ļoti lētu ieejas maksu un pat pilnīgi par brīvu. Kā simfoniskās muzikas popularizētājam viņam joprojām var piekrist ļoti liela nozīme.

Daudz spējīgāki ir latvju kori, kā skaitā, tā raženumā. Rīgā vien būs saskaitāms kāds pusducis ļoti augsti kvalificējamu koru, nerēķinot desmitiem mazāku. Daži no šiem koriem darbojas jau sen gadus, kaut arī zem cita nosaukuma (B. Muižnieka koris). Starp spēcīgākajiem minami: E. Melngaiļa, Operas, Dziedāšanas biedrības, Muižnieka, Universitātes un Reitera. Pēdējais lāgiem koncertējis arī ārzemēs (pērnvasar skandinādams latvju dziesmas pirmo reizi Va-

kareiropā). Arī uz laukiem pa kara gadiem apsikusē koru darbība sāk atdzīvoties, sevišķi Vidzemē. Plašajai tautai vistuvāk no muzikas stāv dziesma. Tā tagad atskan arvien kuplāk gan mazākos vietējos sarīkojumos, gan veselu apvidu dziesmu svētkos, un šovasar viņa skanēs visas Latvijas apmērā. Daudz darba ir pielikts, arī daudz sajūsmas; cerēsim uz panākumiem.

Vēl atliek aplūkot sīkākas, bet ne mazāk svarīgas izpildošo mākslinieku vienības. Tie ir kamermuzikas ansambļi. Pirmais tāds ansamblis radās pie konservatorijas drīz pēc tās dibināšanas: stīgu kvartets. Kādu laiku bija arī operai savs kvartets, bet tas darbojās samērā īsu brīdi. Konservatorijas kvarteta vadonis visu laiku ir A. Jungs, citi dalībnieki vairākkārt mainījušies, kamēr tagadējais sastāvs ir: 1. vij. A. Mecs, 2. vij. A. Arnits, alts A. Jungs, čello A. Ozoliņš. Nesen atpakaļ pie Muzikas veicināšanas biedrības nodibinājās otrs kvartets, kuŗa pirmais vijolnieks ir A. Norits, pārējie: A. Arnits, A. Vinerts un E. Berzinskis. Divu kvartetu, neskatoties uz mazo kamermuzikas cienītāju skaitu, nekādā ziņā nav par daudz. Abu sastāvu starpā notiek itkā mākslinieciska sacentība. Kuŗš no šiem kvartetiem iekaŗos sev pirmo vietu — rādīs nākotne. Gandrīz liekas, ka vairāk šansu būs jaunā pusē, ja vēl tam izdotos dabūt autoritatīvu vadoni. No mazākiem ansambļiem vēl varētu atzīmēt L. Kalniņas, A. Noriņa un A. Ozoliņa trio, kuŗš uzrādījis ievērojamus sasniegumus.

Atsevišķu solistu koncertu pa šo laiku ir noticis neskaitāmi daudz. No ārzemniekiem viesojušies starp citu: Šaļapins, Smirnovs, Sobinovs, Hubermans, Marto, Petri, Lamonds, Galstons, Orlovs, C. Hanzen un daudzi citi. Bet tie ir meteori, kuŗi paspīd pie mūsu mākslas debesīm un pazūd. Mūsu muzikalā kultūra veidojas mūsu pašu darbā. Ar vislielākajiem panākumiem no pašu māksliniekiem gan laikam būs koncertējis A. Kaktiņš (uzstājies koncertos un operu

izrādēs arī ārzemēs). Arī citi dziedātāji arvien sarīko pa nopietnam koncertam. Mazāka ir instrumentālistu saime. No pianistiem uzstājušies — P. Šuberts, A. Daugulis, N. Dauge, ēģelniekiem — A. Kalniņš, N. Vanadzīns, A. Ābele, vijolniekiem — A. Norits un rinda citu.

Mums ir savi redzami izpildošie mākslinieki, tomēr paliekošu vārdu muzikā, starptautiskā mērogā varēsim sacīt tikai ar pašu skaņražu darbiem. Kā nu stāv ar šo vissvarīgāko lietu? Vecākās, nopelniem bagātās komponistu paaudzes priekšgalā joprojām iet J. Vītols. Aizņemts ar pedagoga un administratora darbiem konservatorijā, viņš tomēr atlicina laiku, lai laistu klajā gan dziesmas, gan instrumentālus darbus (arī orķestrim). Viņa dziesmā pamirdz pa jaunai skaņai, pa svaigai krāsai, arvien smalkā izstrādājumā. J. Vītola laika biedrs, Jurjānu Andrejs, Latvijā pārbraucis. krāja vēl rūpīgi tautas muzikas materialus, kamēr 1922. gadā viņu pavadījām uz pēdējo dusu. Viņa lielais mūža darbs — tautas dziesmu sijāšana un kopošana palika galīgi nepabeigts. Jurjānu Andrejs, kā komponists, dzīves pēdējos gados sniedzis maz. Vigneru Ernests nodevies savas absolūtās dzirdes metodes — fonoloģijas — izveidošanai. Latvijā pārnācis viņš atvēra Rīgā savu Fonoloģijas institūtu ar vairākām nodaļām provincē. Tur sagatavo muzikas darbiniekus skolām. Emīlis Melngailis, arī lielu mūža daļu nodzīvojis ārzemēs, Latvijā sparīgi darbojas kā koru vadonis, tautas mākslas spēcīgs aizstāvis. Uz nošu papīra raksta pamaz, bet savā īpatnējā daiļā un vienkāršā stilā. Viņa plašākais, vēl neuzvestais darbs — balets „Turaidas Roze“. Visražīgākais no vecākās paaudzes skaņražiem ir Alfreds Kalniņš. Viņa spalvai pa šiem gadiem pieder liels vairums kora un sevišķi solo dziesmu, instrumentāla muzika un divi operas: „Baņuta“ un „Salinieki“. Neskatoties uz skaidrām nacionalām iezīmēm, Kalniņa stils nav visai viengabalains. Tur vērojam itkā vairākus iekšēji nesakausētus elementus: tautas dziesmas diatonismu, mē-

renu modernismu un vecākā gājuma romantismu. No jaunākiem vecākais — Jānis Zālīts, izņemot dažas visai spēcīgas solo dziesmas un korus, rakstījis maz. Viņa muzikā daudz harmoniska svaiguma un dziļuma. Turpretī sevišķi ražīgs bijis Jānis Mediņš, kuŗš, cerams, nākotnē teiks ne vienu vien spēcīgu vārdu. Bez daudzām dziesmām un mājāka apmēra instrumentālmuzikas, viņš šos gados pabeidzis trīs operas: „Uguns un nakts“, „Dievi un cilvēki“ un „Sprīdītis“ (pirmā sāka vēl kara laikā un uzvesta kā pirmā latvju opera). Viņam pieder arī saturā bagātais simfoniskais tēlojums „Imanta“. Ar dziesmām un svaigi orķestrāli uzrakstītām simfoniskām skicēm uz sevi vērš uzmanību A. Ābele. H. Ore joprojām dzīvo ārzemēs, par viņa radošo darbību maz kas zināms. Operu komponistiem vēl pieskaitāms Jāzeps Mediņš ar savu „Vaideloti“, kuŗu paredzēts izrādīt nākamā sezonā; viņš komponējis arī simfoniju un plašākus koncerta un kamermuzikas gabalus. Visjaunāko skaņražu ģenerāciju reprezentē agrāk minētie J. Vitola beidzamo gadu bijušie skolnieki. Viens otrs no tiem sevi parādījis no visai simpatiskas puses, sevišķi maza apmēra darbos. Varbūt sagaidīsim arī kautko lielāku. Jānis Vitoliņš sarakstījis simfoniju, J. Graubiņš vairākas kora dziesmas, J. Kalniņš dažāda veida instrumentālu un vokālu muziku, P. Licīte un L. Garute — solo dziesmas. Vispārīgi, radošā muzikā šos gados, izņemot operas, nav daudz parādījies plaša vēriena darbu, bet dažas pazīmes rāda, ka nākotnē varam raudzīties droši, — savu vārdu mūsu skaņraži vēl teiks.

No muziķu organizācijām, kuŗām sava nozīme vispārējās muzikas kultūras celšanā, pirmā kārtā atzīmējama dažus gadus atpakaļ dibinātā Skaņražu kopa. Tā sevī ir pulcinājusī gandrīz visus ievērojamākos komponistus, no vecākiem līdz jaunākiem. Kopa aizstāv ne tikai savu biedru materiālās intereses, bet izlieto arī savu iespaidu tieši mākslinieciskā ziņā. Ar līdzīgiem mērķiem darbojas Komponistu biedrība (ve-

cāka par Kopu); tās priekšgalā stāv Vīgneru Ernests, brāļi Jurjāni u. c. Tālāk savas specialās intereses aizstāv Operas solistu biedrība, Diriģentu biedrība, Latvijas muziķu biedrība, Muzikas veicināšanas biedrība un citas. Daļa no šīm biedrībām izplāta savu darbību visā valstī. Provincē bez tām darbojas daudz citas biedrības ar līdzīgiem nosaukumiem un mērķiem.

Pirmais muzikas žurnāls pēc Latvijas nodibināšanās, „Latvju Muzika“, sāka iznākt 1921. g. B. Valles redakcijā. Tas sniedza vērtīgus kritiskus aprakstus, apstādamies pie svarīgākajām parādībām tiklab pašu, kā ārzemju muzikas dzīvē. Žurnāla mužs nebija garš: jau otrā gadā viņš apstājās. Tad nebija speciala žurnāla līdz 1923. g. otrai pusei. Šo otro žurnālu, K. Paurcīša redakcijā, „Muzikas Nedēļu“ pārvērtā par savu organu Komponistu biedrība; viņš pastāv līdz šim. Saturā, blakus dažam vērtīgam darbam, daudz sīkumu, aiz kuŗiem grūti saskatīt vadošās domas kalngalus. 1925. g. sāka iznākt skaņražu kopas „Muzika“, prof. J. Vītola vadībā; par nožēlošanu šis nopietnais žurnāls tāi pašā gadā apstājās. Zem tā paša nosaukuma, bet kā Latvijas muziķu b-bas organs, „Muzika“ sāka iznākt dažus mēnešus vēlāk. Šim „otram izdevumam“ jāpieļiek būs enerģiskas pūles, lai taptu tiešām par žurnālu, kas pilnīgi apkalpotu daudzās intereses, kā to prasa tagad jau plaši attīstījusies muzikas dzīve. Pagaidām šīs prasības pēc iespējas pilda muzikas nodaļas pie dienas laikrakstiem. Muzikas kritiķu saimē šos gados notikušas dažas pārmaiņas, bet visumā tā ir diezgan kupla un spēcīga. Ar izsmeļošākām recenzijām par muzikālīgām un koncertiem pazīstami: J. Zālīts (līdz savai otrreizējai iecelšanai par operas direktoru), J. Graubiņš, J. Sproģis, J. Mediņš (tagad vairs neraksta), B. Valle (miris), O. Kauliņš (Jelgavā), Jēk. Vītoļiņš, J. Cīrulis, J. Sudrabkalns, E. Brusubārda u. c. Lietišķas kritikas nozīmei publika piegriež nopietnu vērību. Un šķiet, ka visumā mūsu muzikas kritiķa tāda šos gados arvien arī centusies būt.

Grāmatu par muziku parādījies ļoti maz. Tās pašas nedaudzās ir gandrīz vienīgi mācības grāmatas ar šaurākiem praktiskiem mērķiem. Minēt varētu starp nopietnākajām J. Graubiņa „Elementarteoriju“, B. Valles „Muzikas svešvārdus“, J. Kārkliņa „Solfedžo“, B. Valle tulkojis arī Rimska-Korsakova „Harmoniju“. Tāpat bēdīgi stāv ar muzikāliju izdevniecību. Viens otrs pie gadījuma izdod kāda mazāka apmēra darbu, bet lielākie skaņražiem jāsūta uz ārzemēm. Protams, tādos apstākļos (ne vienmēr ārzemēs viegli atrast izdevēju) mūsu nošu literatura vairojas ļoti lēnām. Daudz darbu guļ rokrakstos.

Beidzot vēl pāris vārdu par muzikas dzīvi pašā tautas vidū — uz laukiem. Tā kaŗa laikos cieta visvairāk. Kamēr pilsētās nemiera dienās dzīves pulss sita pat straujāki, nekā parasts, tur iestājās pilnīgs sastingums. Nebija vairs dziesmu priekā, nebija arī pašu dziedātāju. Spēcīgie vīri kaŗā, palicējus māc rūpes par rītdienu; bēgļu gaitās kļīst tauta uz visām pusēm. Tad sākās kaŗā sisto rētu dziedināšana, dzīves atjaunošana, jaunsaimniecību celšana — tur visur pārsvarā materialās rūpes. Tikai pamazām dzīve pieņem agrāko veidu, rodas kāds brīvāks mirklis, paklusām, pabailīgi sāk skanēt dziesma. Pamazām sāk atjaunoties agrākie lauku kori un dibināties jauni. Šinī atzēšanas gaitā Vidzeme, kā kaŗā mazāk cietusē, iet priekšā Kurzemei un Latgalei. Spēcīgu impulsu lauku koru darbībai deva uzsaukums gatavoties uz VI. vispārējiem (pirmiem Latvijas) dziesmu svētkiem. Kā iepriekšējs spēku mēģinājums uzskatāmas 1923. g. sarīkotās Dziesmu svētku 50 gadu piemiņas dienas. Uz tām vēl nepieteicās pietiekoši kupls skaits lauku koru. Bet tad sākās darbs. Visus beidzamos gadus te vienā, te otrā vietā ir sarīkoti novadu dziesmu svētki, gan vietējo, gan Rīgas diriģentu vadībā. Tajos ņēma dalību kori no veseliem apgabaliem. Izpildītās programmas liecina, ka koru spējas visumā ir ne zemākas, kā agrāk, ja pat augstākas. — Orķestri un citi

muzikas ansamblī uz laukiem ir reti un to nozīme ļoti vietēja.

Lai nu kā, neskatoties uz visiem trūkumiem, mūsu muzikas koks ir jau krietni iesakņojies un sazarojis un pa pušķiem no viņa ziediem mēs pa reizei (un nākotnē arvien biežāk) varēsim sūtīt saviem tuvākiem un tālākiem kaimiņiem. Mūsu apcirkņos neguļ tik daudz gadsimteņiem krātu mākslas kulturas vērtību, kā citām Vakareiropas tautām, bet mums ir vēl dzīva pieeja pie tautas dziesmām, šim vienkāršajam „lauku puķēm“; viņu neviltotā smarža lidinas vēl pāri mūsu mākslas sasniegumiem un apgaro tos. Mūsu mākslā vēl nevalda visā pilnībā šīsdienas karalis Džimmi ar savu pārķairināto un notrulināto seju. Tāpēc mēs ticam savas mākslas nākotnei.

Doc. G. Klaustiņš.

VI. latvju vispārejie dziesmu un muzikas svētki un viņu organizācija.

Šo dziesmu svētku ideja radās tūlīt pēc Dziesmu dienām, t. i. jūnijā, 1923. g. Tā paša gada 23. septembrī sanāca Rīgas apkārtnes koru diriģentu un dažu kora dziesmu mīļotāju un interesentu apspriede. Viņā izvēleja Pagaidu rīcības komiteju, sastāvošu no prof. J. Vītola un diriģentiem R. Eglentāla, G. Klaustiņa, Teodora Reitera un A. Valles. Kandidatos palika: A. Ārgals un B. Muižnieks. Šī Pagaidu rīcības komiteja uzsāka savu darbību 1923. g. 10. oktobrī. Sadalot pienākumus savā starpā, par priekšsēdētāju ievēlēja prof. J. Vitolu, par viņa biedri T. Reiteri, par sekretaru A. Valli un par kasieri R. Eglentālu.

Pirmais Pagaidu rīcības komitejas darbs bija izdot dziesmu krājumu korim ar komponistu jaunākām kora dziesmām, kuŗas būtu pieejamas vidēju spēju korim. Tāds krājums iznāca 1924. gadā un saturēja 15 dziesmas jauktiem un sievu korim. Iespējās viņā dziesmas svētku programā neuzņēma, jo krājumu izdeva vienīgi ar nolūku pavairot diezgan nabadzīgo koru literatūru. Pēc tam Pagaidu rīcības komiteja izstrādāja sacensības noteikumus Dziesmu svētkos izpildāmo dziesmu godalgošanai, pie kam noteica sekošas godalgas: I. godalgu à 200 latu par katru laicīgu un garīgu dziesmu jauktam korim, pie kam ar pirmo godalgu bija paredzēts godalgot 2 garīgas un 2 laicīgas dziesmas; II. godalgu — 100 latu, piešķirot to arī 2 garīgām un 2 laicīgām dziesmām jauktam korim; I. godalgu

— 200 latu — par 1 laicīgu un 1 garīgu dziesmu vīru korim, II. godalgu — 100 latu — 1 laicīgai un 1 garīgai dziesmai vīru korim. Bez tam paredzēja pirmo godalgu — 500 latu — par 1 laicīgu un 1 garīgu dziesmu jauktam korim ar orķestra pavadījumu; II. godalgu — 300 latu — 1 laicīgai un 1 garīgai dziesmai jauktam korim ar pavadījumu.

Lai pārspriestu tuvāki Dziesmu svētku programmu un dažādus uz viņiem attiecošos jautājumus, 3. janvārī 1924. gadā Konservatorijas telpās sasauca diriģentu apspriedi, kurā piedalījās 55 dalībnieki. Šī apspriede Dziesmu svētkus nolēma sarīkot 1925. gadā un pilnvaroja Pagaidu rīcības komiteju darboties līdz nākošai plašākai diriģentu konferencei, kuŗu nolēma sasaukt tā paša gada aprīlī. Dziesmu sacensībai nolika termiņu līdz 1924. g. 21. jūlijam.

Pirmā diriģentu konferencē, resp. kongresā, 23. aprīlī 1924. g. notika Svētku rīkotājas iestādes galīgā konstruēšanās. Šinī konferencē piedalījās ar balsstiesībām un skaitījās par pilntiesīgiem locekļiem pa vienam priekšstāvim no katras organizācijas, kuŗa pieņēmusi savu kori uz Dziesmu svētkiem, līdz ar attiecīgā kora diriģentu (tā tad no katra kora pa 2 priekšstāvjiem), pie kam dalībnieku kopskaits bija 123 cilvēku. Šis kongress ievēlēja pastāvīgu Rīcības komiteju, sastāvošu no 15 locekļiem. Tie bija (alfabetiskā kārtībā) sekoši: Nacionalā teatra direktors J. Brigaders, diriģents R. Eglentāls, kuŗa orķestru kapelmeistars L. Grieza, diriģents J. Grienfelds, diriģents P. Jozuuss, komponists P. Jurjāns, komponists A. Kalniņš, kora priekšstāvis M. Karlsons, diriģents G. Klaustiņš, mākslinieks J. Madernieks, komponists E. Melngailis, diriģents B. Muižnieks, Nacionalās operas bij. direktors T. Reiters, prof. J. Vītols un komponists J. Zālīts. Kandidatos palika: A. Ārgals, diriģenti V. Brenners, J. Kārklīņš un J. Reinholds.

Bez tam Dziesmu svētku goda prezidijā konference ievēlēja Valsts prezidentu, Saeimas priekšsēdētāju, Mi-

nistru prezidentu, Izglītības ministri, Rīgas pilsētas galvu un komponistu Vīgneru Ernestu. Tai pašā kongresā ievēlēja arī virsdiriģentus — P. Jozuusu, A. Kalniņu, E. Melngaili un T. Reiteri un goda virsdiriģentus — Ernestu Vīgneru un Pāvilu Jurjānu.

Rīcības komitejas locekļi sadalīja pienākumus savā starpā sekoši: prof. J. Vītols nāca par priekšsēdētāju, doc. G. Klaustiņš un T. Reiteris par viņa biedriem, Jānis Zālīts par sekretaru un J. Brigaders par kasiēri.

Kas attiecas uz Rīcības komitejas darbību, tad vispirms jāmin Dziesmu svētku programmas sastādīšana un nošu izdošana dziedātājiem. Uzņemtās Dziesmu svētku programā notis sakārtotas 3 burtnīcās, kuņas iespiestas 10.000 eksemplaros, saskaņā ar pirmo pieteikušo dziedātāju skaitu. Sākumā iznāca 2 burtnīcas ar 37 dziesmām, no kuņām 29 domātas jauktam korim (K. Baumaņa — „Dievs, svēti Latviju“, E. Dārziņa — „Sapņu tūlumā“, „Senatne“, A. Jurjāna — „Ak, Jeruzaleme, modies!“, „Aiz upītes es uzaugu“, „Pūt vējiņi“, „Rindām auga ozoliņi“, P. Jurjāna — „Ai, zaļajā līdaciņā“, „Ej, saulīte, drīz pie Dieva“, „Līgo dziesmas“, „Tas bij vīrs, tam bij vara“, A. Kalniņa — „Dāvida dziesma“, „Dzimtene“, „Līgsmošana“, „Latvju himna“, E. Melngaiļa — „Bārenītes slavināšana“, „Daba i dvēsele“, „Dzērāj' puisis“, „Mūsu Tēvs debesīs“, „Rožu dārzs“, O. Šepska — „Motete“, E. Vīgnera — „Līgo dziesmas“, J. Vītola — „Beverīnas dziedonis“, „Gaismas pils“, „Karogs“, „Trīs jaunas māsas“, J. Zālīša — „Biķēris miroņu salā“, „Birstaliņa“ un „Tā vēsma“), 7 vīru korim (J. Cimzes — „Kas tie tādi sijātāji“, „Pūtīn pūta melnais mednis“, E. Dārziņa — „Mūžam zili ir Latvijas kalni“, A. Kalniņa — „Daugava“, E. Melngaiļa — „Bij man vienas rozes deļ“, „Vīrs, kam vara“ un J. Vītola — „Trimpula“) un viena sievu korim (E. Melngaiļa — „Man māmiņa piesacīja“). Trešā burtnīcā uzņemtās godalgotas dziesmas, no kuņām astoņas komponētas jauktam korim (A. Kalniņa — „Brīvība“, „Darbs un dziesma“ un

„Romavas ozols“, J. Mediņa — „Jāņu nakts“, H. Ores — „Lauztās priedes“, V. Ozoliņa — „Papardes zieds“ un J. Vītola — „No atzišanas koka“, „Rūķīši un meža vecis“); bet 2 vīru korim (J. Vītola — „Miera dziesma“ un „Uguns mīlna“).

Tanī pašā laikā tika arī izdots uzsaukums latvju dziedātājiem, kuŗu bija sastādījis prof. J. Vītols. Viņš skan sekoši: „Latvju dziedātāji! Vēl esam saviļņoti no iespaidiem un pārdzīvojumiem mūsu 5-gadu pastāvēšanas svētkos, vēl pie tiem atgriezamiem atskatos, salīdzinājumos, mērojam piecu gadu laikā uz priekšu taisītos soļus, vērojam ko mums devusi mūsu neatkarība. Ieguvumi neapšaubami. Vislielākais no tiem — Latvijas gods tagad mūsu gods. Latvijas labklājība — mūsu labklājība. Mūsu intelekts — mūsu spēks. Druŗža karstumā rūpējamies par mūsu izglītību, par mūsu garīgās dzīves pacelšanu uz veco kulturtautu līmeni: dibinām tautas universitates, konservatorijas, mākslas un skatuves skolas, — jauno vidusskolu tīkls sedz visu Latviju. Bet vai aiz šīm rūpēm neesam aizmirsuši mūsu garīgās dzīves pirmavotu. Mēs vairs nedziedam tā kā agrāk dziedājām, veseli novadi Latvijā itkā apklusuši, citos mūsu dziesmas skan gurdēni, bez agrākās pāriiecības un aizrautības.

Sevišķi uzkrītošs un bez šaubām nelabvēlīgs izrādās salīdzinājums ar mūsu tuvāko kaimiņu tautām, ja arī Somija ar savu senbrīvo kulturu mums dziedāšanā vienmēr pārāk bija, tad Igaunija — neatkarībā maz vecāka par mums — ar viņas pagājušās vasaras dziesmu svētkiem — aizsteigušās mums tāļu priekšā. Latvju dziedātāji!! Mūsu dziesma, kā apburta teiku princese kristala pilī, gaida lai viņu modinātu uz jaunu dzīvi brīvā Latvijā. Latvju dziedātāji, pulcējaties, izraugat sev vadoņus ar drošu roku un dedzīgu sirdi, vadoņus ar karstu mīlu uz mūsu seniem tikumiem, uz mūsu dziesmu. Latvju dziedātāji — ne lai sacenstos ar igauņiem, ar somiem — sacensties ar pasauli, lai būtu mūsu gods, dziedot jaunu dziesmu

jaunai Latvijai. Sevišķi dziedātāji uz laukiem — lai Jūs sasniegtu šis sauciens. Daba mums šoruden pāri darijusi: Jums dziļas rūpes par Jūsu tirumu, Jūsu laukiem, remdinat nemieru dziesmu dziedot. Dziedātāji uz laukiem, atjaunojat Jūsu veco koru darbību, nodibinat jaunas dziedātāju vienības — lai visur atkal atskanētu mūsu dziesmas. Un lai, kad pēc vienas vasaras (1925. g.) sirmā Rīgā Jūs aicinās uz Dziesmu svētkiem, — lai tad mūsu dziesmu skaņas, līdzīgi Daugavas vilņiem plašā jūrā, aizplūstu tālu — tālu līdz svešām zemēm, liecinot par Latvijas mošo garu, par Latvijas dailes mīlu, par Latvijas dziedātāju aizrautību, par Latvijas dziesmas skaistumu.

Latvju dziedātāji, ceļaties, modinat teiku princesi kristala pilī — modinat mūsu dziesmu.“

Rīcības komiteja ievadīja sarakstīšanos ar muzikas specialistiem ārzemēs, kurus bija domāts pieaicināt kā locekļus sacensības žurijā. Pirmajā žurijā bija domāti krievu komponists A. Glazunovs, somu — J. Sibeliuss, un igauņu — M. Sārs, bet no mūsējiem — T. Reiters un P. Jozuuss. Vēlāk noskaidrojās, ka mīnētiem ārzemju komponistiem nav iespējams ierasties, kamdēļ žurijas komisijas sastāvu nācās grozīt. Šī jaunā komisija sastāvēja no somu komponista R. Kajanus, igauņu — J. Āvika un Lietavas — J. Naujalisa. Rīcības komiteja pavairoja arī godalgu skaitu, noteicot vienu pirmo godalgu — Ls 200.—, un vienu II. godalgu — Ls 100.— par labākām kompozīcijām sievu korim. Pārejot uz žurijas komisijas darbību, jāatzīmē, ka tā sanāca Rīgā 16., 17. un 18. septembrī 1924. g. un atzina par godalgojamām: laicīga satura dziesmas jauktam korim — ar I. godalgu — „Rūķīši un meža vecis“ ar motto „Scherzo“, ar II. godalgu — „Brīvība“ ar motto „Senatne“, „Jāņu nakts“ ar tādu pašu motto un „Romavas ozols“ ar motto „1723“. Laicīga satura vīru kora dziesmai „Uguns milna“ ar motto „Tervete“ piešķīra II. godalgu. Par laicīga satura dziesmu jauktam korim ar orķ. pavadījumu, I. godalgu pie-

šķīra dziesmai „Darbs un dziesma“ ar tādu pat motto; II. godalgu — dziesmai „Lauztās priedes“ ar motto „ABC“. Garīga satura dziesmām jauktam korim ar orķestra pavadijumu I. godalgu piešķīra dziesmai „No atzišanas koka“ ar motto „Mīlas dēļ“. Žurija bez tam lika priekšā iegūt uzvešanai 2 laicīga satura dziesmas jauktam un vīru koriem „Papardes zieds“ un „Miera dziesma“ ar motto „Pērs Gints“ un „Bārdas piemiņai“. Par dziesmu autoriem izrādījās: „Scherzo“ — prof. J. Vītols; „Senatne“ — A. Kalniņš, „Jāņu nakts“ — J. Mediņš, „1723“ — A. Kalniņš; „Ter-vete“ — prof. J. Vītols, „Darbs un dziesma“ — A. Kalniņš, „ABC“ — H. Ore, „Mīlas dēļ“ — prof. J. Vītols, „Bārdas piemiņai“ — prof. J. Vītols; „Pērs Gints“ — V. Ozoliņš.

4. un 5. janvārī 1925. g. sanāca II. diriģentu konference, ar 103 dalībniekiem, kuŗa nolēma svētkus atlikt uz 1926. g., lai tajā kārtā dotu iespēju koriem labāki sagatavoties. Šo konferenci virsdiriģenti izlietoja arī, lai dotu diriģentiem aizrādījumus, kā katra dziesma būtu iestudējama. Šie aizrādījumi vēlāk iznāca atsevišķā brošūrā „Virsdiriģentu paskaidrojumi pie VI. visp. dziesmu svētku dziesmām.“

Lai Ricības komiteja savu darbību labāki varētu veikt, nolēma to sadalīt sekcijās. Pašlaik jau ir nodibinātas un darbojas sekošās sekcijas: 1) Dzīvokļu — ar priekšsēdētāju Rīgas pilsētas valdes Izglītības nodaļas vadītāju J. Aberbergu (loceklis M. Karsons); 2) Estrādes — ar priekšsēdētāju B. Muižnieku (locekļi M. Karsons, J. Ķīsis un T. Spuriņš); 3) Izrīkojumu — ar priekšsēdētāju E. Brusubārdu (locekļi — Art. Bērziņš, J. Blauss, R. Millers, R. Veidemanis un J. Zālīts); 4) Kārtības — ar priekšsēdētāju prefektu D. Grīnvaldu (loceklis V. Ludiņš); 5) Koru sacensības — ar priekšsēdētāju prof. J. Vitolu (locekļi: A. Ābele, P. Jurjāns, J. Kārklīņš, Paula Līcīt, E. Vigners un J. Zālīts); 6) Makslas — ar priekšsēdētāju J. Madernieku (J. Kuga, L. Liberts, J. Siliņš, M. Siliņš), kuŗš vē-

lāk atteicās no priekšsēdētāja pienākumiem; 7) Preses propagandas un reklamas — ar Ārlietu ministrijas preses nodaļas vadītāju Dr. A. Bilmani kā priekšsēdētāju (locekļi — inž. V. Penģerots, J. Zālīts); 8) Pūtēju orķestru — ar priekšsēdētāju L. Griezi (locekļi: A. Ābele un Jānis Mediņš); 9) Saimnieciskā — ar priekšsēdētāju doc. G. Klaustiņu (locekļi: J. Brigaders, inž. Spr. Paegle); 10) Satiksmes — ar Dzelzceļu virsvaldes direktoru J. Mazkalniņu kā priekšsēdētāju (loceklis R. Eglentāls). Par viņu darbību varētu atzīmēt sekošo: Mākslas sekcija, pēc māksl. Anša Cīruļa zīmējumiem, izstrādājusi paraugus tautiskiem apģērbiem pēc novadiem, skaitā 18 (16 siev. un 2 vir.). Viņi iespiesti 10.000 eksemplāros atklātņu lielumā un sasieti mazos albumiņos. Pēdējie dabujami visos grāmatu, rakstāmlietu veikalos, Letas kioskos un citur. Satiksmes sekcija panākusi, ka visiem koru dalībniekiem, kuŗi brauc uz rajonu kopmēģinājumiem kā uz valsts, tā arī uz privātiem dzelzsceļiem, pazemināts tarifs par 50 proc. Propagandas sekcija izstrādājusi Dziesmu svētku plakata un krūšu nozīmes projektu sacensības noteikumus, uz kuŗiem bija iesūtīti 21 plakata un 16 krūšu nozīmes projekti. I. godalgu piešķirta plakatam ar motto „Viena dziesma“ un krūšu nozīmei „Pro et contra“, bet II. godalga plakatam ar motto „Vidzeme un Kurzeme“ un krūšu nozīmei ar motto „Ausma“. Par plakatu autoriem izrādījās V. Krūmiņš un prof. R. Zarriņš, bet krūšu nozīmju R. Kasparsons un A. Drekslers. Iesūtīto projektu izstāde 18.—25. apr. š. g. sarikota Rīgas pilsētas mākslas muzeja grafiskā kabinetā. Preses sekcija (kopā ar saimniecības) paredz arī izdot „Dziesmu svētku vadoni“ — 8 iespiedlokšņu biezumā, ar daudzām ilustrācijām, kur būs sīkas ziņas par pašiem svētkiem (koncertu programmas, dziedātāju saraksts u. t. t.), kā arī visas iebraucējiem vajadzīgās ziņas. Saimniecības sekcija skatījusi cauri un atzinusi par pieņemamu doc. P. Kundziņa izstrādāto Dziesmu svētku estrades

projektu un Dziesmu svētku laukuma ierīkošanas plānu uz Esplanades. Estrades būvdarbus pēc izsludinātās sacensības nolemts nodot būvuzņēmējam L. Neuburgam. Sekcija veikusi arī vajadzīgos priekšdarbus Svētku „Vadoņa“ un pārējo drukas darbu, Svētku krūšu nozīmes u. c. izvešanai. Izrikojumu komisija sašķaņojusi paredzētos koncertus, teatra un operas izrādes u. t. t.

Svētki nolikti uz š. g. 19., 20. un 21. jūniju. Katrā no šīm dienām notiks koru kopkoncerti un bez tam vēl dažādi muzikali, vokali un instrumentali izrikojumi. Atskaitot pašu Dziesmu svētku tiešo programmu, pirmā Svētku dienā paredzēti sekoši muzikali izrikojumi: M. Vigner-Grinberg kundzes tautas dziesmu rīts (Nac. operā), T. Reitera kora moderno kompozīciju un tautas dziesmu koncerts (Nac. operā), kamer muzikas rīts (Konserv.), E. Melngaiļa kora garīgs koncerts (Jaunā Ģertr. bazn.), operas „Samsons un Dalila“ izrāde (Nac. op.). Otrā dienā paredzēti: klavieru un solo dziesmu rīts (Konserv.); Alfr. Kalniņa ērģeļu koncerts (Doma bazn.); mūsu skaņražu darbu simfonisks koncerts (Nac. operā), pūtēju orķestra koncerts, kuŗā piedalīsies 16 atsevišķi kuŗa orķestri (uz Esplanādes lauk.), T. Reitera un B. Muižnieka garīgs koncerts (Doma baznīcā, viņā izpildīs arī latvisku oratoriju), senlatvju muz. instrumentu koncerts (R. Latv. biedrībā), E. Melngaiļa kora laicīgs koncerts. Trešā dienā: visjaunāko autoru dziesmu rīts (Kons.), skaņražu kopas novitātu rīts (Nac. op.), zviedru kora koncerts, operas „Uguns un nakts“ izrāde (Nac. op.) un pēc tam svētku noslēgums. Visās trijās dienās paredzētas arī Nacionālā un Dailes teatra izrādes.

Svētki sāksies ar garīgo koncertu, kuŗa programā uzņemtas 4 dziesmas: „Ak, Jeruzaleme, modies“ (viņu dziedās visi apvienotie kori orķestra pavadijumā), A. Kalniņa „Dāvīda dziesma“, E. Melngaiļa „Mūsu Tēvs debesis“ un O. Šepska „Motēte“. Vienā

no pirmām dienām, pēc agrāko Dziesmu svētku parauga, paredzēts arī dziesmu karš, kuŗš, domājams, notiks Esplanādes laukumā, tūliņ pēc ģeneralmēģinājuma beigām. Par spriedēju sacensībā būs augstāk minētā sekcija ar prof. J. Vītoli priekšgalā. Pūtēju orķestru koncerta programā uzņemti 8 mūsu pašu skaņražu darbi, no kuŗiem var jau minēt Jāņa Mediņa „Danci“, „Divi ievadus“, „Dzimteni“, E. Melngaiļa „Galējo gaitu“, „Kaŗa vīra līgaviņu“ un prof. J. Vītola „Sēru maršu“ un „Polonēzi.“

Uz Svētkiem bija pieteikuŗies 210 kori ar apmēram 9.000 dziedātājiem, bet vēlāk izrādījās, ka ne visi pieteikumi domāti nopietni (izrādījās arī, ka daŗi kori pastāvējuŗi tikai uz papīra). Tagad, pēc notikuŗiem 68 rajonu kopmēģinājumiem palikuŗi 162 kori (114 — Vidzemes, 42 — Kurzemes, un 6 — Latgales) ar apmēram 5300 dziedātājiem. Lai sekmīgāki veiktu Svētku programu un korus mākslas ziņā nostādītu uz augstākas pakāpes, kopmēģinājumus uzsāka jau laikus. Atzīmējams, ka kopmēģinājumu ziņā visa Latvija sadalīta 19 rajonos (Alūksnes, Cēsu, Cēsaines, Daugavpils, Jēkabpils, Jelgavas, Kokneses, Liepājas, Līmbaŗu, Madonas, Rēzeknes, Rīgas, Rūjenes, Talsu, Tukuma, Valmieras, Vecgulbenes, Ventspils un Žvārdes) un katram no 4 virsdiriģentiem vajadzēja būt vismaz vienreiz savā rajonā uz mēģinājumu, lai izņemtu cauri savas dziesmas (P. Jozuus — „Birstaliņa“, „Ligo dziesmas“ (Vigneru Ernesta), „Pūt, vējiņi“, „Rīndā auga ozoliņi“, „Gaismas pils“, „Karogs“, „Senatne“, „Ai, zaļajā lidaciņā“, „Kas tie tādī sijātāji“, „Pūtīn pūta“, „Jāņu nakts“, „Pāpārdes zieds“ un „Uguns milna“; A. Kalniņš — „Ligsmošana“, „Dzimtene“, „Latvijas himna“, „Dāvīda dziesmas“, „Daugava“, „Brīvība“, „Romavas ozols“ un „Darbs un dziesma“; E. Melngailis — „Daba i dvēsele“, „Rožu dārzā“, „Man māmiņa piesacīja“, „Bij man vienas rozes deļ“, „Vīrs, kam vara“; T. Reiters — „Aiz upītes“, „Ej, saulīte“, „Ligo dzies-

mas“ (P. Jurjāna), „Tas bij vīrs“, „Beveriņas dziedonis“, „Sapņu tālumā“, „Trimpula“, „Mūžam zili“, „Tā vēsma“, „Biķeris miroņu salā“, „Lauztas priedes“ un „No atzišanas koka“). Šie mēģinājumi sākās 1925. g. 15. novembrī un beidzās 1926. g. 28. martā. Bez tam no š. g. 10. aprīļa līdz 13. junijam paredzēti 37 jauni mēģinājumi, kuriem izstrādāts noteikts plāns (pirmais ģenerālmēģinājums Rīgai un Rīgas rajonam nolikts uz š. g. 13. jūniju un viņā piedalīsies visi 4 virsdiriģenti). Jāatzīmē, ka tie kori, kas vispārī sākuši apmeklēt kopmēģinājumus, apmeklē tos ļoti cītīgi. Dziesmu svētkiem paredzēto dziesmu labākai iestudēšanai pagājušā vasarā notika novada svētki: Cēsis, Jēkabpīlī, Ļaudonā (Malienes), Limbažos, Madlienā, Matīšos, Milgrāvī, Ogrē, Siguldā, Skrīveros, Smiltēnē, pie Staburaga, Talsos, Valmierā un Ventspīlī.

Trešais, t. i. pēdējais diriģentu kongress ar 107 dalībniekiem sanāca 1925. g. oktobrī; viņā Svētku programmu sadalīja divās daļās — vispārējā, kas obligatoriska visiem koriem un neobligatoriskā — kurā ietilpst tās dziesmas, kuŗas spēj iestudēt tikai spējīgākie kori. Neobligatoriskā daļā ir 4 jaukta kora dziesmas („Jāņu nakts“, „Līgsmošana“, „Ruķīši un meža vecis“ un „Tā vēsma“), 3 jaukta kora dziesmas ar orķestra pavadijumu („Darbs un dziesma“, „Lauztās priedes“, „No atzišanas koka“) un visas vīru kora dziesmas.

Svētkus sarīkos ar valsts aizdevumu un visus izdevumus, domājams, izdosies segt ar ieņēmumiem. Budžets sabalansēts uz apm. 288.000 ls. Klausītāju paredzēts — 1. un 2. svētku dienās 40.000 cilvēku katrā, bet trešā dienā 20.000 cilvēku. Uz Esplanades laukuma ierīkos 31.100 sēdvietas un 9.000 stāvvietas. Vietu cenas noteiktas sekošas: I. v. — 10 ls (3900 vietas), II. v. — 6 ls (6300 vietas), III. v. — 2 ls (10.650), IV. v. — 1,50 ls (10.250) un stāvvietās (9000)—0,60 ls.

Beigās vēl var atzīmēt, ka Rīcības komiteja līdz š.

g. 1. aprīlim noturējusi 102 sēdes. Bez tam, kā jau augstāk minēts, notikusi viena apspriede un trīs diriģentu kongresi, neskaitot nemaz daudzās atsevišķo sekciju sēdes. Koru kopmēģinājumi rāda, ka tie gatavojas uz Svētkiem ar retu cītību un apzinību, tā kā Svētku izdošanās kā mākslinieciski, tā arī organizatoriski ir pilnīgi nodrošināta.

Saturā:

	Lp. p.
Prof. J. Vītols — VI. Latvju Dziesmu un Muzikas svētkus gaidot	3
V. Peņģerots — Atskats uz bijušiem Vispārējiem dziesmu svētkiem	5
J. Poruks — Latvju muzikas pēdējie septiņi gadi	31
Doc. G. Klaustiņš — VI. latvju vispārējie dziesmu un mu- zikas svētki un viņu organizētāji	51

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0304063541